

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СЯЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 8 (1427)

Серада, 27 студзеня 1960 года

Цана 40 кап.

БУДНІ СЯМІГОДКІ

НА НОВУЮ ВЫШЫНЮ

«Мы ўзялі вялікую вышыню і набралі лобную скорасць. Таму цяпер ужо ляска пераключацца на наступныя, больш высокія скорасці і набіраць новую вышыню». Яшчэ і яшчэ раз удумваемся ў глыбокі сэнс гэтых слоў, якія былі сказаны таварышам М. С. Хрушчовым на снежаньскім Пленуме ЦК КПСС, і пераканваемся ў тым, што магчымасці ў нас неабмежаваныя.

Мы нямаю зрабілі за апошнія пяць-шэсць год. Паспехі калгасаў нашага раёна сведчаць, што ёсць у нас сілы для далейшага разгону, што ў кожнай гаспадарчы ёсць резервы і магчымасці, каб набраць новую вышыню. Якія гэта резервы? Перш за ўсё прапоўніць энтузіязм калгаснікаў. Яны смела глядзяць у заўтрашні дзень і ставяць перад сабой вялікую задачу — дзятрмінова выканаць сямігадовы план.

Шэсць год назад Кіраўскі раён па вытворчасці малака быў адным з самых адстаючых у рэспубліцы. А калі як след узліся за развіццё малочнага стайку, праз тры гады раён выйшаў на адно з першых месцаў у Беларусі.

Праўда, цяпер мы не імкнемся парабіць свае дасягненні з тымі, што былі шэсць год назад. Кожны год вызначае новы, больш высокі паказчык, кожны год вылучае новыя задачы і праблемы.

Першы год сямігадовага паказчы, што вышы калгасы эканамічна ўмацавалі, разка ўзялі вытворчасці малака. Сёння ўжо не трэба агітваць калгасніка за кукурузу. Гэтая культура сама за сабе ўмеда прагітвала. На плошчы ў 2 090 гектараў у сярэднім па раёну вырашаны ўраджайныя зялёныя масы па 411 цэнтнераў з кожнага гектара, а ў асобных калгасах па 600 — 700 цэнтнераў.

Карэным чынам змяніліся справы ў нашых калгасах. Узляцц на прыклад сельгасарцель імя Жданова. Яшчэ зусім надаўна гэта была вельмі адсталя гаспадарка. А вось у першым годзе сямігады ў калгасе надалі ад кожнай каровы па 2 020 кілаграмаў малака і атрымалі на кожную сто гектараў сельгасугоддзяў па 34 цэнтнеры малака. Жданавы самі гавораць, што дасягнулі іх не задавальняе і што яны згодны дамагацца значна большага. І калгаснікі далі слова ў другім годзе сямігады павялічыць вытворчасць малака. Гэты прыклад вельмі пераканачы, калі ўлічыць, што калгас імя Жданова пакуль яшчэ не перадаваў ў раёне гаспадарка, што ён толькі набірае тэмпы.

Ёсць у нас калгас імя Дзяржынскага, таксама радавая гаспадарка. Увосень 1959 г. старшыня калгаса тав. Скараход перадаў у райком партыі добрую вестку: дзяржынцы ўзялі абавязальства да канца года павялічыць вытворчасць малака ў малака ў два разы ў параўнанні з тым, што было атрымана за апошнія дзевяць месяцаў.

— Як жа вы маркуеце за тры месяцы атрымалі такія вынікі? — запыталі мы ў старшыні праўлення арцелі.

Тав. Скараход запэўніў, што калгаснікі падлічылі магчымасці і слова стварылі. Яны за лета нарыхтавалі дастатковую колькасць кармоў, каб восенню і зімой добра карміць буйную рагатую жывёлу. Было таксама вырашана паставіць вялікую колькасць свіней на аджоры. І дзяржынцы сваё слова стрымалі. Яны за тры месяцы атрымалі прырост на кожную карову па тысячы кілаграмаў малака і на кожную сто гектараў сельгасугоддзяў — па 25 цэнтнераў малака.

Падрыхтоўка кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці

У гэтым годзе Мінскі абласны Дом народнай творчасці значна пашырае сетку курсаў па падрыхтоўцы мастацкіх кіраўнікоў самадзейных калектываў.

Так, напрыклад, пры дзіцячых музычных школах Барысава, Слуцка, Нясвіжа працуюць сямімесячныя курсы калгасных баяністаў. На курсах займаецца каля ста чалавек.

У Стоўбцах пры раённым Доме культуры працуе двухгадовае вальна-харавая студыя, мета якой — падрыхтоўка кіраўнікоў харавых калектываў. Займаецца ў студыі 25 чалавек, у ліку якіх культасветработнікі і лепшыя ўдзельнікі гарадской самадзейнасці.

Найбольш таленавітых удзельнікаў мастацкай самадзейнасці і кіраўнікоў самадзейных калектываў абласны Дом народнай творчасці накіроўвае на аднагодовае курсы пры Беларускай дзяржаўнай кансерватарыі, тэатральна-мастацкім інстытуце і хатняй музычнай школе ў Мінску. Праграма курсаў вучылішча падрыхтоўкі харавых дырыжораў складаецца з наступных частак: а) агульнаму музычнаму падрыхтоўцы; б) спецыяльнаму падрыхтоўцы дырыжораў; в) спецыяльнаму падрыхтоўцы кіраўнікоў харавых калектываў; г) спецыяльнаму падрыхтоўцы кіраўнікоў танцавальных калектываў.

На другі год сямігады калгас імя Дзяржынскага абавязваў павялічыць вытворчасць малака. А для гэтага ў арцелі ёсць усе магчымасці.

Гаворачы пра паспехі радавых калгасаў раёна, нельга не сказаць некалькі слоў пра наш праслаўлены на ўсю краіну калгас «Рассвет». Добра справы ідуць у расветаўдзі. У мінулым годзе яны атрымалі на кожную сто гектараў па 82 цэнтнеры малака і па 645 цэнтнераў малака. Расветаўдзі далі слова выканаць сямігадовы план за чатыры гады і ў 1962 г. на кожную сто гектараў сельгасугоддзяў атрымалі па 215 цэнтнераў малака і па тысячы цэнтнераў малака.

Усе нашы калгасы абавязаліся самагдовае заданне выканаць дзятрмінова — за чатыры-пяць год. Кіраўскі раён сёлета прадаць дзятржавы ў два разы больш малака, чым гэта прадугледжана планам і забяспечыць вытворчасць малака па 240 цэнтнераў на кожную сто гектараў.

З якіх рэальных рэзультатаў зыходзілі мы, беручы гэты абавязальства? Снежаньскі Пленум ЦК КПСС накіраваў нашу ўвагу на новыя выкарыстаныя резервы для далейшага росту. І мы стараемся, каб гэтыя резервы былі поўнасна выкарыстаны.

Рашуча бярэмся за павелічэнне калгаснага дойнага стайку. Выключна ўвага надаецца цяпер павелічэнню колькасці разавых свінатак з тым, каб атрымаць значна больш парасат для аджоры. Такім чынам, 21 тысячы галоў свіней, або амаль у паўтара раза больш леташняга.

Запанавалі мы значна пашырыць пасевы кукурузы. Гэтая культура сёлета зойме не менш 3 600 гектараў. Што ж, з карысцю для справы прывялі на палетках пацэнцыяна асць і рату ішчы менш ураджайных культур. Мяркуем таксама значную плошчу пасеваў — азімага жытця, кукурузы, кармавога лубіна і бульбы выкарыстаць у летні перыяд для таннага аджоры свіней.

І ёсць у нас свая паліна — чыстыя папайры. Іх у нас 1 900 гектараў. Мікіта Сяргеевіч Хрушчов вельмі трыва высмеяў гэтыя «чыстыя» папайры, якія па сутнасці растуць на свірках. У 1960 годзе яны будуць засеяны кармавым лубінам і вікай.

Добры резерв зніжэння сабекошту сельгасгаспадарчай прадукцыі — механізацыя калгаснай вытворчасці. Ва ўсіх нашых калгасах нямаю палёўна-машынабудавальніцтва Манукоўскага. Яны пачынаюць распрацоўваць планы комплекснай механізацыі на вырощванні асноўных сельгасгаспадарчых культур.

Зразумела, умела выкарыстанне резерваў, дзейная мабілізацыя калгасных мас на выкананне новых задач, правільны напрамак у развіцці калгаснай гаспадаркі, — усё гэта ў многім залежыць ад кадраў.

Многія нашы старшыні і брыгадзіры калгасаў маюць вышэйшую і сярэднюю адукацыю. Для іх сёння недастаткова звычайная лекцыя. Такім людзям патрэбны больш глыбокія веды. Вось чаму мы цяпер распрацоўваем мерапрыемствы на арганізацыі ў раёне для партыйнага, савецкага і калгаснага актыву раёна, якія ўніверсітэта агразаахатнічай культуры.

Пастанова ЦК КПСС «Аб задачах партыйнай прапаганды ў сучасных умовах», нядаўна апублікаваная ў друку, ставіць новыя задачы перад нашымі партыйнымі арганізацыямі на прапагандзе дасягненняў савецкага народа ў барацьбе за камуністычнае заўтра.

Упоўненымі ў сваіх сілах калгаснікі нашага раёна ўступілі ў другі год сямігады. Яны баруць новы разгон, падказаны гістарычнымі рашэннямі снежаньскага Пленума ЦК КПСС.

С. ДЗІКУН, сакратар Кіраўскага РК КПБ.

Агеньчык разгараецца

Чацвёртага года так, што да мала знаёмага чалавека ставяцца спачатку з нейкай недаверлівасцю. Гэта атрымалася і з Анатолем Радзевічам, калі яго прызначылі загадчыкам Староўскага сельскага клуба.

Хлопец не меў практычнага вопыту, не ведаў з чаго пачаць. Работа не ладзілася. У аддзел культуры і сельскай Савет паслаліся скаргі: «Радзевіч не хоча працаваць, прысьмерны».

Загадчык апусціў рукі. За што ні браўся — не клеілася. Закрадвалася думка занесці і аддаць ключы: ня хай, маўляў, другія працуюць. Але адкуль у яго така маладушнасць, безапамятнасць? Ён жа быў душой і запяваам у сваім падраздзяленні, калі служыў у арміі. Лепшага баяніста ва ўсёй часці не было. Ад камандавання дзятркі падак прывёз у сваю вёску Лісцянка, што на Любаншчыне. І раптам...

— Не, так не павіна быць, — вырашыў Анатоль. І з галавой акульнуўся ў работу. Пачаў з навадзенай парадку ў паміжніках.

— Тут павесіць плакаты, а вось тут развесіць партыты, а на гэтым месцы абсталяваць стэнд і дыяграмы, — гаварыў загадчык клуба моладзі, якая прыйшла яму на дапамогу.

Працавалі старанна, і да вечара паміжнікі набылі зусім іншы выгляд: стала ўтульным, святлейшым. Затым Радзевіч узяўся за кнігі. Роўнымі радкамі расставіў іх у шафах, сельгасгаспадарчую літаратуру ў адну мастацкую — у другую. Заўвё новыя каталогі і фармуляры. Толькі чытачы малавата пады. Давялося напісаць рэкамендацыйныя спісы навінак літаратуры, наладзіць калектывнае чытанне кніг.

Калі справы прыкметна пачалі ладзіцца, на парадак дня стала пачынаць стварыць гурткі мастацкай самадзейнасці. У калгасе імя Гарбачова многа таленавітай моладзі. На вечарынах можна было пачуць і добрую песню, і вострую частушку, і паглядзець адмысловы танец. А вось на сцяну ніхто чамусьці іці не хацеў. Загадчык клуба вырашыў пагутаўрыць з дзятрчатамі, якія працавалі на ферме.

Надвечоркам зайшоў у чырвоны куток, дзе пасля работы збіраюцца ўсе жывёлаводы. Доўга ўпровадзіў не прыйшоў. Некаторыя дзяркі ахвотна агадзілі ўдзельнічаць у драматычным, харавым і танцаваль-

Васіль МАТЭВУША

Каб мячы не кавалі

Як рукі,
як чыстыя вочы,
Мне вельмі і вельмі трэба
Ціхіх зорных ночы,
Яснае, сіняе неба,
Рэха зязюль у гушчарах,
Гронкі чаршніў да дому.
Над полем ліпнёвыя мжары
З касмі дажджамі,
з гromам...

І каб мячы не кавалі —
Фабрыкі войнаў зруйнаюць;
З бетону жалеза і сталі
Дружбы масты пабудуюць.

Ул. І. Ленін на пасяджэнні Пленума ЦК РКП(б) ў Крамлі.

Масква, 5 верасня 1922 года
(фота Л. Красіна з альбома, які выхтуе да выпуску Інстытут марксізма-ленінізма пры ЦК КПСС).

Да 90-годдзя з дня нараджэння Ул. І. Леніна

НАДЗЁННЫЯ ЗАДАЧЫ

З КАЛЕГІІ МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ БССР

Калегія Міністэрства культуры БССР разгледзела і зацвердзіла мерапрыемствы па прапагандзе развіцця сельскагаспадарчай прадукцыі і зніжэнні яе сабекошту, аб умацаванні грамадскай гаспадарчы калгасаў і саўгасаў. Прадугледжана, каб у бліжэйшы час усе ўстановы культуры аформілі наглядную агітацыю па марксісцка-ленінскай літаратуры і сельскагаспадарчых ведах.

Гэтыя рашэнні нашай партыі, як адзначае калегія, павіны быць у аснове работы ўсіх устаноў культуры.

Калегія абавязала абласныя ўпраўленні, раёны і гарадскія аддзелы культуры сумесна з Таварыствам па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў правесці ў культурына-

асветных установах шыкмы лекцыі аб далейшым уздыме сельскай гаспадарчы, аб павелічэнні вытворчасці сельскагаспадарчай прадукцыі і зніжэнні яе сабекошту, аб умацаванні грамадскай гаспадарчы калгасаў і саўгасаў. Прадугледжана, каб у бліжэйшы час усе ўстановы культуры аформілі наглядную агітацыю па марксісцка-ленінскай літаратуры і сельскагаспадарчых ведах.

Нашы ўстановы культуры павіны больш дзейна прапагандаваць перадавыя метады працы Мікалая Манукоўскага, Аляксандра Піталова, Івана Кулішы, пачынаючы з Гатавага і іншых вялоўных у ўсю краіну наватараў вытворчасці, а таксама ўсё тое новае, перадавое, што ёсць у роўным калгасе, раёне, вобласці, рэспубліцы.

Для гэтага трэба рэгулярна праводзіць тэматычныя вечары, вусныя часопісы, вечары пытаньняў і адказаў, балі пераможкі ў спаробніцтве, вшыванні і сустрачы перадавоў, абмеркаванні кніг аб жыцці сённяшняй калгаснай вёскі і г. д.

Работнікам клубных устаноў і бібліятэк трэба дапамагаць калгасам і саўгасам у старэнні «Кніг працоўнай славы», якія гэта зрабілі культурына-асветныя работнікі Іванаўскага раёна Брэскай вобласці.

Калегія звярнула ўвагу на тое, каб рашэнні снежаньскага Пленума ЦК КПСС і студзенскага пленума ЦК КПБ знайшлі зместнае адлюстраванне ў экспазіцыях аддзелаў сацыялістычнага будаўніцтва музеяў рэспублікі і ў выданай прадукцыі, якую выпускае Беларускае дзяржаўнае выдавецтва. У бягучым годзе запланаваў на гэтым выдавецтве выпуску 33 назвы кніг і брашуры і 19 назваў мініяцюльных плакатаў і заклікаў, прысвечаных барацьбе працоўных нашай рэспублікі за дзятрміновае выкананне сямігадовага плана.

Прадугледжана ў гэтым годзе сіламі прафесіянальных тэатраў і канцэртных арганізацый даць на вёсцы не менш трох тысяч спектакляў і канцэртаў.

Калегія Міністэрства таксама прыняла захады да таго, каб навукова-дакументальныя кінафільмы на сельскагаспадарчую тэматыку часцей трапілі на вёску, каб іх прагледзець як мага больш калгаснікаў.

М. БАЗАРЭВІЧ.

Каштоўны падарунак

З кожным днём Літаратурны музей Якуба Коласа Акадэміі навук БССР паўнаўважана цікавым экспанатамі, дакументамі, якія раскрываюць новыя старонкі з жыцця і творчай дзейнасці народнага песняра.

Нядаўна малодшая сястра паэта — Алена Міхайлаўна Лойка перадала музею кнігі Якуба Коласа на беларускай і рускай мовах, якія ў свой час былі ёй падараваны братам. Сярод іх першыя выданні апошней Якуба Коласа «У паляскай глушы», «У глыбі Палесся», «Адшчэпенне», чатыры выданні апошней «Дрыгавы» (1937), «Збор твораў», том першы, вышпек другі за 1928 г., «Выбраныя творы» (Вершы і пэям, том першы, 1936 г.), «Міхасёвы прыгоды» (1935), «Ізбраныя стихы» — пераклад з беларускай мовы пад рэдакцыяй Мілашэ Ісакоўскага (1935), п'еса «Вайна вайне» — аўтарызаваны пераклад з беларускай мовы Н. Багданова (1938), «Ізбраныя произведения» — аўтарызаваны пераклад з беларускай мовы пад рэдакцыяй Сяргея Гералдзевскага (1938).

З кожным днём усё ярчэй разгараецца агенчык у Староўскай сельскай клубе. Сюды прыходзіць не толькі моладзь. Знаходзяць да сябе зянітак і старыя. Да паслуг наведвальнікаў у бібліятэцы каля дзвюх тысяч экзэмпляраў разнастайнай літаратуры, дзятркі газет, часопісаў, ёсць шашкі, шахматы, дамино, більярд. Правадзяцца вечары адпачынку, на якіх арганізуюцца атраццёныя, гульні, латарэі.

Не сыходзіць са сцяны вясёлая песня, цікавая пастановка. Любыя калгаснікі ў вольны час паслушаць выступленні самадзейных артыстаў. Толькі ў драматычным, харавым і танцаваль-

ласа «Эло не заўсёды — ало», «У старых дубах», урывак з пэям «Новая зямля» — «Лясеніца пасадзі», напісаны пэям у мінскай астрозе з 22 чэрвеня па 3 ліпеня 1911 г. Тут змешчаны таксама пэям Янкі Купалы «Курган», апаваданы Эмітрака Бядулі «Сон Анурыя», «Піць ліджак зашпіркі», вершы Максіма Багдановіча «Летніца», «Перапісчык», «Слушкія тчачыні», «Кніга», вершы К. Буйлы «Не хачу я нічога казаць табе...», Ф. Чарнушэвіча «Лета», А. Гурло «Вечар», Янкі Журбы «У летні вечар» і многія творы іншых аўтараў.

Алена Міхайлаўна перадала музею многа газет, на старонках якіх змешчаны творы Якуба Коласа і матэрыялы пра жыццё і творчую дзейнасць паэта. Сярод іх «Літаратура і мастацтва» ад 28 снежня 1932 г. і мастацтва ад 50-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа, «Ізвестыя» ад 24 жніўня 1934 г., дзе змешчана яго прамова на Першым з'ездзе савецкіх пісьменнікаў «Літаратура і мастацтва» ад 11 кастрычніка 1936 г. і «Чырвоная змена» ад 14 кастрычніка 1936 г., прысвечаныя 30-годдзю літаратурнай дзейнасці паэта і многія іншыя.

Значную цікавасць мае і зборнік «Нашы нывы» № 2 (Вільня, 1912), дзе змешчаны апаваданы Якуба Коласа «Эло не заўсёды — ало», «У старых дубах», урывак з пэям «Новая зямля» — «Лясеніца пасадзі», напісаны пэям у мінскай астрозе з 22 чэрвеня па 3 ліпеня 1911 г. Тут змешчаны таксама пэям Янкі Купалы «Курган», апаваданы Эмітрака Бядулі «Сон Анурыя», «Піць ліджак зашпіркі», вершы Максіма Багдановіча «Летніца», «Перапісчык», «Слушкія тчачыні», «Кніга», вершы К. Буйлы «Не хачу я нічога казаць табе...», Ф. Чарнушэвіча «Лета», А. Гурло «Вечар», Янкі Журбы «У летні вечар» і многія творы іншых аўтараў.

Значную цікавасць мае і зборнік «Нашы нывы» № 2 (Вільня, 1912), дзе змешчаны апаваданы Якуба Коласа «Эло не заўсёды — ало», «У старых дубах», урывак з пэям «Новая зямля» — «Лясеніца пасадзі», напісаны пэям у мінскай астрозе з 22 чэрвеня па 3 ліпеня 1911 г. Тут змешчаны таксама пэям Янкі Купалы «Курган», апаваданы Эмітрака Бядулі «Сон Анурыя», «Піць ліджак зашпіркі», вершы Максіма Багдановіча «Летніца», «Перапісчык», «Слушкія тчачыні», «Кніга», вершы К. Буйлы «Не хачу я нічога казаць табе...», Ф. Чарнушэвіча «Лета», А. Гурло «Вечар», Янкі Журбы «У летні вечар» і многія творы іншых аўтараў.

Агляд самадзейных тэатральных калектываў

Рэспубліканскі агляд тэатральнай самадзейнасці Савета прамысловай кааперацыі рэспублікі пачаўся паказам спектакля маладога беларускага драматурга Івана Козела «Парад-кветка» ў выкананні самадзейнага тэатра клуба прамакаператыві г. Бабруйска. У гэты ж дзень мінчане пазнаёміліся з тэатральным калектывам клуба прамакаператыві г. Брэста, які паказаў спектакль «Апошніны» М. Горькага. У праграме агляду многачасныя і адначасныя п'есы. Сярод іх «Паўлінка» Я. Купалы, «Аб асабістым» В. Пістолькі, «Баранавічы» А. Салымскага і інш.

Агляд народных талентаў прадоўжыцца шэсць дзён.

Брэсцкае музычнае

Распытваць, на якой вуліцы знаходзіцца ў Брэсце музычнае вучылішча, не даялося. Раніцою з усіх калектываў горада спяваюцца на зяніткі юнакі і дзяўчаты, узброеныя музычнымі інструментамі і папкамі, на якіх выціскаюць скрыпінныя ключы. І там, дзе шляхі вучылішча сыходзіцца, узвышаецца невялікі будынак музычнага вучылішча. Кіраўнікі гурткі мастацкай самадзейнасці звяртаюцца сюды за кансультацыямі, запрашаюць педагогаў на генеральныя рэпетыцыі.

А ў класках кініць напружанае творчае жыццё. У адным з пакояў праходзяць рэпетыцыі вучыцельскага аркестра народных музычных інструментаў. Зноў і зноў спыняе дырыжор музыкантаў, раскладвае асобныя іх памылкі, даб'юваецца чысціні гука-

ня, рытмічнай стройнасці. Да канцэрта вучыцельскага аркестра вучылішча прытуе ўрываак з балету «Лядзіна-нозера», вяршыні на рускія тэмы і іншыя творы.

Дачакаўшыся перапынку, ідзем у другі пакой, дзе праводзіцца заняткі вакалістаў. Педагог М. Арэнская знаёміць выхаванцаў Ул. Слаўко, Г. Гальштэйна і А. Мурзіча з новымі рамансам. Юнакі першы год наведваюць вачэрні заняткі, а дзятрчына вучыцца на трых курсах статыянарага аддзялення. Яны выконваюць не толькі песні, але і оперныя ары, рамансы. У рэпертуары — арыя Марфачкі з оперы Я. Цікоцкага «Дзятрчына з Палесся», арыя Іяланты і Манон з аднайменнага опер Чайкоўскага і Маска. Юнакі, якія займаюцца на першым курсе,

спяваюць беларускія народныя песні, нескладаныя творы сучасных кампазітараў. Яны часта выступаюць перад жыхарамі Брэста, рыхтуючыся да кожнага справаздачнага канцэрта.

І. Былявец, «Вячэрняя песня» Моцарта і некаторыя іншыя. Праўда, некаторыя песні выконваліся даволі аднастайна: усё куплеты спяваліся без змен музычных фарбаў у адпаведнасці са зместам, але гэта, відавочна, віна не студэнтаў, а педагогаў, якія не накіроўваюць творчую думку будучых дырыжораў да ўдмлівага раскрыцця зместу музычных твораў.

У адным з класоў мы сутрэліся са стройнай дзятрчэнай Тацянай Фянькоўскай, студэнткай другога курса. Ёй яшчэ не даводзілася кіраваць хорам на канцэртах, але яна марыць аб адзі, калі выйдзе на эстраду і калектыв, паслуханныя кожнаму яе руху, заспявае шырокую родную песню.

Вучылішча мае свой сімфанічны аркестр. У ім удзельнічаюць вучылішчаныя калектывы Генадзь Арлоў, якія часам выступаюць і як салісты.

Больш 300 вучыцель наведваюць Брэсцкае музычнае вучылішча, каля трэці з іх займаюцца на вачэрні і зямочым аддзяленнях. Педагог у адзі голас скар-

дзіцца на адсутнасць неабходнай музычнай літаратуры. Грошы ёсць, а набыць патрэбнае ноты і кнігі няма дзе. Забяспечэнне музычных устаноў літаратурнай наладжана вельмі недавальна.

Вучні крэдзіцца і на беларускіх кампазітараў, якія ні разу не наведалі Брэст. Між тым, такая сутрэча магла б быць вельмі карыснай і цікавай. Думаецца, што і кампазітарам было б прыемна пазнаёміцца з моладдзю, якая ахвотна выконвае іх творы.

Н. АХРАМЧУК.

На занятках. Педагог М. Арэнская, студэнты Ул. Слаўко, Г. Гальштэйна і А. Мурзіча.

Віланчліства Ала Трошына.

Усмешка Чэхава

Класікі прыходзяць да нас яшчэ ў дзяцінстве. Ім адкрываюць вочы на свет. Дзякуючы ім свет гэты становіцца незвычайна шырочым, ён ужо не канцацца, а толькі пачынаецца з роднай хаты, пасячнай вуліцы, на якой ты ведаеш кожную драбінку: залёнай вясковай акаліцы, за якой і ляжаць тры зваліны, нераздадзеныя далі, што адкрывае перад тваім поглядом пісьменнік.

З дзяцінства прыходзіць да нас Пупкін, Гоголь, Чэхаў, Горкі, Янка Купала, Якуб Колас. Горкі, Янка Купала, Якуб Колас. Прычым, Нольга паперычкі у тое, што гэтых людзей няма на свеце, бо карціны, якія яны намалювалі, сталіся ў вачах, словы, сказаныя імі, звычаныя чароўнай перагаворкай мужыкай. Пра год ці болей момант забыць змест кнігі, забыць імяны і прозвішчы герояў. Але не забудзеш таго паучэння, якое валодала табы ў той час, калі ты кнігу чытаў. Іно, гэтае паучэнне, стала часткай тваёй душы, яго ўзбагаціла яе. Пісьменнік выходзіць паучэнні, памшырае, калі можна так сказаць, дыяпазон душы, будзіць у ёй вольнае, сапраўднае чалавечасце. І чым больш перад намі мастак, тым разнастайнейшыя гмы паучэння ён выкаці сваімі творами, выразіць прымусіць адчуць сапраўдную прыгажосць жыцця.

Чэхаў прымусіць смяяцца, плакаць, напоўніць сэрца болем і гнева за пакуты чалавека на зямлі. Ён намалюваў столькі агіднасцей «расейскага» жыцця, столькі пачварнага і брыдкага зла, якое калечыць душу чалавека, што часамі яго апавяданні было цяжка чытаць. І ён жа, той самы Чэхаў, умеў расказаваць з дэбаль бальскай усмешкай, ён, здаецца, нібы прапарэдаваў чытаць: не падохаіся, браце, тое, пра што я пішу, не такое ўжо страшнае, яно не самае галоўнае ў жыцці, яго можна вывесці, ачысціць. Такой здавалася усмешка Чэхава.

Знаёмства з Чэхам пачалося а трохі а класе, з «Каштанкі». Гэтае першае апавяданне, якое я прачытаў у школьнай чытанні, проста ашаломіла. Трыці клас, адзінаццятая годавы ўзрост — якраз таа пара, калі душа нарахтасць адкрыта для ўсяго добрага, прыгожага, калі чалавек поўны спагады і цікавасці да жыцця і птушак. Радка ў яго вучня ў такім узросце няма найпершага сярба ў асобе кашлатата Бобіка або Рудзкі.

Быў і ў мяне спой Рудзкі, разумны, крху флегматычны сабака, які амаль ніколі не брахаў на чужых і незвычайна хутка ішоў на сяброўства з кожным, хто надзяляў яго увагай і ласкай. За гэта я Рудзку трохі неадлюбіваў. Я лічыў яго бесхарактарным і слабавольным. У майм уздуленні сапраўдна сабака павінен быў быць злосным.

Знаёмства з пісьменнікам

Бесць у кожнага любімы пісьменнік. Яго творы заўсёды захаляюць. Колькі ні чытаеш іх, знаходзіш для себе не толькі задавальненне, але і багаты, невмчэрны свет каштоўных думак і парах. Такія кнігі спадарожнічаюць табе ўсё жыццё. Іх памтаеш за самага маленства. Для мяне такім любімым пісьменнікам яшчэ са школьнай парты стаў А. П. Чэхаў.

Знаёмства з Чэхам абдылося яшчэ ў пачатковай школе. Яго хрэстаматыійныя творы «Мужыкі» і «Чалавек у футляры» калісьці былі абавязковымі для чытання ў класе. Помню, як мы па чарзе чыталі тэкст «Мужыкоў». Настаўніца нам казалася: «Досць, далей чытае наступны». Так дайшла чарга да мяне. Я прачытаў адзін абзац, упершыню адчуў і зразумев мастацкае слова вялікага пісьменніка, якое гшыбока запала ў душу. Тады, безумоўна, адраду, ды яшчэ першым чытанні, я не здолеў расказаваць чэхаўскую прозу, Дома, пасля занятак, уздыўся з бібліятэкі кнігу школьнай сэрні «Класікі рускай літаратуры», я пачаў прачытваць Чэхава.

Пазней, калі я, будучы ў інстытуце, паспрабаваў сам пісаць апавяданні, Чэхаў яшчэ больш узрос перад мной ад майстар. Я ўжо ведаў яго біяграфію, творчасць, мог параўнаць яго з творчасцю другіх вялікіх пісьменнікаў. Захапленне Чэхам перарасло ў творчую вучобу. Вядома, не толькі адзін Чэхаў быў прыкладам у самастойных літаратурных практыкаваннях. Наогул, няспіла і не з рукі, як кажуць, аўтару такому, як я, меркаваць: у каго ён больш пераймаў і хто на яго зрабіў большы ўплыў. З боку гэта відаць лепш. Але прызначаў у сваіх сімвалах я не лічу за грэх. Чэхаў быў і застаецца для мяне ўзорам мастацкай творчасці. Бесць яшчэ вялікі Максім Горкі. Але і ён раў малым вучыцца ў Антона Паўлавіча Чэхава.

І сапраўды, хто так арка і востра ўмеў абмяляваць характар чалавека, знайсці дасціпную дэталі, як Чэхаў, майстар класічнага апавядання? Колькі ні перачытаеш яго наведы, не перастаеш здзіўляцца таі псіхалагічнай глыбіні вобразаў і да адчуальнасці трыпа знойдзенай дэталі, якія бесць у Чэхава. Хто яшчэ так пазычна і проста малюе прыроду, як Чэхаў, у творах якога яна арганічна жыве з жыццём іх герояў?

Прачытаўшы «Каштанку», я рашуча амяніў свае адносіны да Рудзкі. Мне здавалася, што я мала яго раней паважаў, часта крыўдзіў, і болей за ўсё мяне пахохла думка, што сабака да карго-небудзь уцяча. Месяц, а можа і больш, у час летніх канікулаў я не адлускаў ад сябе Рудзкі ні на крок, браў яго з сабой усюды, куды ішоў, і, зрэшты, дамогчы свайго. Сабака перастаў лацціцца з усімі, хоць на-ранейшаму ні на каго не брахаў, ён ужо сам не мог без мяне жыць. Ён праводзіў мяне да школы, а вечарам прыбігаў сустракаць. Сябры дзівіліся і хвалілі яго за розум. Я ж, поўны наўнага дзіцячага агаізму, самаздаволенна ўсімхаўся і ні за якія грошы не адкрыў бы ім сакрот гэтай незвычайнай прыкільнасці Рудзкі да мяне. Сабака ўмеў плаціць за дорабром. Пра ўсё гэта я дазнаўся ў Чэхава, прачытаўшы яго «Каштанку».

Уражанні ранніх год жыцця — самыя моцныя. З першага прачытанага апавядання Чэхаў паўстаў пісьменнікам, які горача любіць усё жывое. І уражанне гэтае не знікла, не сцёрлася, калі ўслед за «Каштанкай» чыталіся томкі чэхаўскіх апавяданняў з яго «Смерцю чыноўніка», «Тойсамі і тонкім», «Хірургіяй», «Ахмелеонам», «Унтэрам Прышчобевым», «Замысльнікам», «Ванькам», «Ковскім прозвішчам», «Айнай на шыі» і многімі іншымі. Чэхаў быў «сметным» пісьменнікам. Герой яго твораў здаваўся трохі дзівакаватымі, жорсткімі, тупагаловымі, скупымі, эгаістычнымі, пратнымі, дэмыямі, лёгкадумнымі, пустымі. Хацелася сказаць ім: перастаеце быць такімі, якімі вы ёсць, хіба вы не бачыце, якое прыгожае жыццё, колькі ў ім можа быць радасці, шчасця. Дык навошта вы топчаце гэтую радасць, навошта самі сабе псуеце жыццё?..

Усё саргвала усмешка пісьменніка. Яна была вельмі чалавечай, ніколі не закрасіла чалавека, не адмаляла яго, самую прыгожую і разумную сілу на зямлі. У кожным радку чэхаўскіх апавяданняў прысутнічала адчуванне прыгажосці жыцця, радасці, разлітай у наваколлі. І калі пісьменнік гэтай радасці не паказваў, не мог паказаць, ён сумаваў па ёй або смяяўся. І чытаў яшчэ больш прагнуў гэтай радасці, бо ён разам з пісьменнікам адчуваў, што чалавек варты яе.

Чэхаў умеў быць усміх: насмешлівым, вясёлым, узнёслым, абьякава-спаклоным, сумным. «Палата № 6», «Мужыкі», «Сонч» напісаны біалітасна праўдлівым пером мастака, які ўсім сэрцам ненавідзіць зло і брэх жыцця, яго жорсткасць і свідочыць цяжар.

І вось хлынула святло чэхаўскага

Тонкі гумар у ранніх апавяданнях Чэхава, вялікае сатырычнае абгульненне ў многіх творах горкай рэалісцічнай дарэвалюцыйнай Расіі паўстае перад намі ва ўсім непаўторным адлюстраванні яго генія. Неадрама Л. Талстой гаварыў, што Чэхаў — гэта Пушкін у прозе.

Калі я працаваў над сваімі кароткімі апавяданнямі «Недакура», «Калыска» і іншымі, я хацеў, каб у іх жыла хоць драбінка тае сілы выхаўчанага ўздзеяння на чытача, якую маюць пулюбы чэхаўскія гумарыстычныя апавяданні.

Чэхаў — найвялікшы майстар слова. Гэта ў самым літаральным сэнсе. Стылістычная пабудова яго твораў, дакладнасць і непарушнасць слова ў гэтым тэксце саказе таа яўляюцца ўзорам. У гэтым я не адзін раз перакановаўся, калі пераказваў апавяданні Чэхава на роўную мову. Мастацкі пераказ, які вядома, нарта добры метад вучобы, калі, безумоўна, арыгінал з'яўляецца такім высока-мастацкім, як чэхаўская проза. Прапуеш воль і міжколі раскладзеш на састанні часткі кароткі лапанічны сказ, разглядаеш будову твора наікам і ў драбніцах — апісанні сцен, характараў? Праца гэта вельмі прыемная, бо бачыш, чаму вялікі майстар знайшоў менавіта такое, а не іншае слова, адведваючы і толькі гэту дэталі, толькі такі, а не іншы выбар фінал падзеяе. Праца над перакладамі Чэхава — творчая і асабліва шмат карысці дла пісьменніку. Яна прывучае да строгасці і беражлівасці слоў, якімі твочна апавяданне, яна прывучае да мастацкага аналізу твора.

Пройдзе яшчэ шмат год, але творы Антона Паўлавіча Чэхава, вялікага рускага пісьменніка, будучы невмчэрнай крыніцай творчай працы і натхнення, бессмертнымі шэдэўрамі вялікай брацкай літаратуры.

Іван ГРАМОВІЧ.

«Стэпу» з яго да болю вострым адчуваннем шырні і неабдымнасці жыцця, яго спрадвечнага імкнення наперад, яго радасці. Чэхаў верыў у чалавека, у народ, у тое, што людзі прабоўць сабе дарогу да шчасця. Чым больш чытаеш Чэхава, тым глыбей пачынаеш разумець, што ён — вялікі рускі пісьменнік, што ён ведаў і любіў свой народ, таму не мог быць псімістам. І яшчэ ўспамінаеш, што Чэхаў нарадзіўся лд мора, бачыў стэп, які ўпрытык падступаў да яго роднага горада, і, здаецца, нават гэтая акалічнасць не магла прайсці бясследна для пісьменніка з такім чудным сэрцам, як у яго. Ён клікаў з цесных сутаронняў, з чыноўніцкіх канцэлярый, з мяшчанскіх закуткаў на прастор, да святла, да сонца!..

Адчуванне прыгажосці жыцця, вера ў светлыя ідэалы будучыні, бадай, найбольш адчуваецца ў чэхаўскіх п'есах.

Філігранная дакладнасць чэхаўскага пісьма, праўда кожнага жэста і руху, музыка самага слова, незвычайнае веданне мовы, усіх яе пастоў і жаргонаў, ёмістасць мастацкай дэталі — усё гэта на стагоддзі застаецца ўзорам літаратурнага майстэрства. І таксама незвычайна чэхаўская усмешка, якая можа заць тысячай сваіх адценняў, усмешка, якая ўсё саргвае, усё авесціць святлом вялікай веры ў чалавека.

Іван НАВУМЕНКА.

Ён ведаў Беларусь

А. П. Чэхаў не займаўся спецыяльна вывучэннем беларускага народа, яго побыту і мовы, як ён наглядзі, скажам, жыццё сібірскіх сялян і рамнінікаў або сахалінскіх сельнапасяленцаў і катаржан. На Беларусі Чэхаў быў толькі прасцадм. У снежні 1900 г. хворы на сухоты Чэхаў ехаў у мястэчка за мяжу. Шлях яго праходзіў па беларускіх землях. Днём 11 снежня пісьменнік быў у Брэсце. На жаль, мы не маем матэрыялаў аб тым, якое ўражанне зрабіла на Чэхава Беларусь у час яго падарожжа.

Але ёсць беспрэчынны доказы таго, што беларуская рэалісцісць была добра вядома Чэхаў. Беларуская тэма прылягнула да сябе увагу Чэхава яшчэ ў пачатку яго творчасці — у першай палове 80-х гадоў. Вядома, што, жыучы ў Маскве, ён паслаў у Пенярбург для гумарыстычнага часопіса «Осколки» сваё фельетонна-агядае. Яны былі жывым водгухам на злобу дня, і ўх востра высемайваліся агідна з'явы расейскай самадзяржаўнай рэалісцісці.

У адным з «асколкаў» фельетонаў за красавік 1884 г. Чэхаў ўжо высемайваў паразітым існаванню мілкіх абывацеляў Сімановіча і Баранюскага. Жыццё гэтых «бранахлыстаў» было цымным, аднастайна-шэрым, нудным і бязэматым, адпавядала агіднаму духу эмпрычнай эпохі рэакцыі. Дармадэі і гультаі, залюбыны да Сімановіча і Баранюскага, «закурвалі сваім дыханнем і без таго мутнае мініскае неба». Гэта — убогі духам людзі-сіманікі. У іх не было нічога «ні вялікага, ні прыгожага ў жыцці», яны не рабілі ніякай практычнай грамадска-карніснай справы. «Дзень за днём праходзіў і ў санітарным ачмурынні, і разнастайнасць і смутак па жыцці ўносілі толькі неаручыныя дзівацтвы» (Поўны збор твораў і пісем, т. 2, 1946, стар. 402).

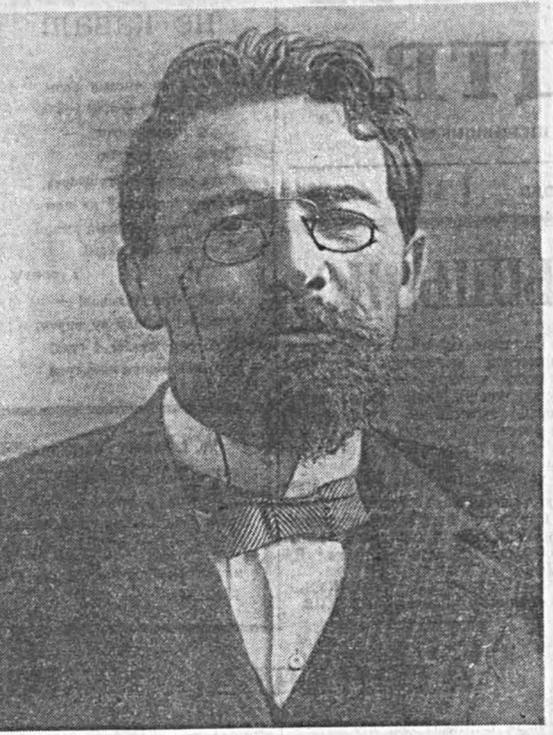
Якія часам здаваліся сабе абывацелямі глухога ў той час мяшчанскага Мінска.

Правільныя гарады старой Беларусі часта служылі Чэхаў сінонімам мяшчанскай пошласці, марнага «неэкономісцісцтва» і адуралючай нуды. «Сума, як у Шклове» (т. 18, 1949, стар. 66). — гэты сказ, ужыты Чэхам у адным з пісем за 1899 г., ён, ніколі не змяніўшы, ужывае ў дачыненні да Магілёва, Гомеля і Баўрыска. Наглядзчы на тое, што Чэхаў, вядома, не быў ні ў адным з гэтых гарадоў, ён меў падстава лічыць іх своеасаблівым «царствам суму», у абдымак якога гінуў чалавек, нікла яго духоўная энергія.

Аднойчы Чэхаў выказаў думку, што служыць у Баўрыска не лягчэй, чым быць у падчаленні гербуга, зласлівага Суворына — выдуцы рэакцыянага «Новога армянін» (т. 19, 1950, стар. 51).

Чэхаў быў перакананы, што працяглае жыццё ў такой глушыні, якой быў у той час беларускі гарады, рэзка адмоўна ўплывае на чалавека, зніжае яго жыццяздольнасць, прытуляе думкі і пачуцці, паступова ператвараючы яго ў істоту мялявую і паціскавую. Так, напрыклад, пісьменніка Кінга-Дзятлава, які служыў дробным чыноўнікам у Доўску, Чэхаў паражаў тым, што ён залішне зацікаўся тым: «Што гэта Вы так доўга жыыце ў Доўску?» — пытаў ён свайго адрацата ў пісьме ад 24 студзеня 1904 г. Чэхаў цікавіўся «жытнем-бытнем» Кінга ў Доўску і хацеў ведаць, што значыць слова «Доўск».

Бесць у Чэхава апавяданні, у якіх апісаныя падзеі і героі непасрэдна звязаны з Беларуссю. Найбольш цікавае ў гэтым сэнсе апавяданне «Пе-

Антон Паўлавіч Чэхаў. Фотыхроніка ТАСС.

ракаці-поле» (1887). Яно давала правільнае, праўдзівае ўяўленне аб той бспраўнасці і прыгнечанасці, на якое былі асуджаны ўсе народы ляркай Расіі, у тым ліку і беларусы.

Аснову апавядання складала спевядзь героя Аляксандра Іванавіча з шматлікіх прыгодах, якія выпалі на яго долю. Ён перадыўся ў Магілёўскай губерні, у сям'і, якая жыла «пажэбранку брудна» (т. 6, 1946, стар. 208). Усуанні апавядання Чэхаў робіць павучальнае прызнанне аб вельмі няўмыльным становішчы жыхароў Беларусі: «Наогул, увесь народ там бедны і забабонны» (т. 6, 1946, стар. 208).

Гэтую гаротніку дапамалгі харкаўскія студэнты: яны далі яму квартау і харчаванне, пачалі рыхтваваць у тэхнічнае вучылішча.

Чэхаў да зразумець чытачу, што гэта была рэвалюцыйная моладзь, якая, як вядома, прымаля актыўны ўдзел у рускім вызваленчым руху 60—70 гадоў.

Праўда, чэхаўскі герой з Беларусі не стаў рэвалюцыйнерам, бо ў 80-я гады, калі было напісана апавяданне «Перакаці-поле», Чэхаў не бачыў шляхоў, якія вялі сумленных людзей да рэвалюцыі. У той час Чэхаў не верыў у магчымасць рэвалюцыі ў Расіі і да ўсёвядзення яе непазбежнасці ён прышоў толькі незадоўга да 1905 г.

Воль чаму Аляксандр Іванавіч паказаны чалавекам, рашуча незалежным сучасным яму жыццём, які шукае шчасця, але не знаходзіць яго і не ведае шчы, дзе яго знайсці, а галоўнае, якім спосабам здобіць шчы жаданае шчасце. Герой Чэхава блукае ў ням рэакцыі, якая была асабліва цяжкай, беспераглядна-эмпрычнай і цараране Пабеладэоава і Аляксандра III. Наперадзе ў гэтага чалавека няма прыважнага агеньчыка, няма ясна ўсвядомленай мэты, няма светлай дарогі, і ён цягнецца, зніслены няўдачамі і непрымянасцям жыцця, і душа яго перапоўнена «сумненнямі, сумам па радзіме і страхам адзіноцтва» (т. 6, стар. 216).

Ён адчувае, што выратавальнае світанне далёка, раўна наступіць няскорна, а жыць цёмна і страшна... Чэхаў піша:

«...не адна сотня такіх жа бядзят чакала раўняць, а яшчэ далей, калі здолеў уявіць сабе ўсю рускую зямлю, якое мноства такіх жа перакці-поле, шукаючы, дзе лепш, кроцэла цяпер на вялікіх і прасцяўчаных дарогах або, у чаканні досвітку, драмала ў заезных дарах, карчмах, гасцініцах, на траве пад небам...» (т. 6, стар. 213).

Так вобраз магілёўскага бедняка становіцца абгулена-тыповым вобразам чалавека 80-х гадоў — ахвяра самадзяржаўя і пабеладэоаскаўскай рэакцыі. І глыбока сімвалічным значэннем напоўненыя словы Чэхава аб бядзятга, які чакаюць світанна. Чэхаўскія світанна і спадзечнае на ўсход сонца, жылі героі Чэхава, жылі беларусы, жыў рускі народ.

Творы Чэхава як апавядальніка і як драматурга адыгралі вялікую ролю ў развіцці многаначынальнай літаратуры Савецкага Саюза, і ў тым ліку — беларускай.

Першыя пераклады твораў Чэхава на беларускую мову былі зроблены яшчэ да рэвалюцыі. У 1910 г. Пенярбургскае выдавецтва «Загляне сонца і ў наша акнона» выдала сізнку «Світанне», а ў 1913 г. — жарт «Мядзведзь». Гэтыя сізнкі неаднаразова ставіліся драматычнымі гурткамі на беларускі мове яшчэ да рэвалюцыі па беларускіх вёсках і мястэчках. Беларуская газета «Наша ніва» змясціла пераклад апавяданняў

ЯГО П'ЕС НЕЛЬГА НЕ ЛЮБІЦЬ

Чэхаў — гонар і слава рускага мастацтва. Яго драматургія — невмчэрная крыніца натхнення для пераў, рэжысёраў і выхавальнікаў тэатральнай моладзі.

Беларускія тэатры ставілі ўсе п'есы Чэхава, за выключэннем, бадай, і «Дзядзю Ваню» паказвалі не раз. Ці ўдавалася нашым актёрам, рэжысёрам авалоць пазыў Чэхава, раскрыць філасофскую сутнасць яго драматургіі? Бадай, толькі ў малой ступені. Як правіла, у спектаклі прасочваліся і сентыментальнасць, і настраўнасць, і бытавізм — вынік павярхоўнага, напавільнага разумення стылю Чэхава.

Будучы ўдзельнікам спектакля «Тры сястры», які ставіўся ў Рускім драматычным тэатры БССР, я памятаю, з якой цяжкасцю ўдавалася нам вынісць у спектаклі пасіўнасць, рытмыя рытмы і іншыя чэхаўскія. Мы змагаіліся за Чэхава мужыга, які жмў светлымі мабрамі і верай у будучыню. І ўсё ж, паўтараю, старыя ўяўленні пра Чэхава перахаджалі нам сапраўды шырока і свабодна ўспрымаць «Чэхава як пісьменніка палымнага маляра аб лепшым жыцці», мары аб чалавечай прыгажосці, аб пулюбым. Не халапа нам і чэхаўскай школы. Воль чаму ў актёраў прасочваліся пакуцішчы, пасіўна-летуценныя тоны; не ўсе дамагаліся шчырасці і праўдзінасці выканання.

З другога боку, цяжка было абвінавачваць і актёраў. Бо ўяўленне аб Чэхава як аб «сентаментальна-сумуючым» пісьменніку, які аплікавае няўдачна, складалася гадамі.

На шчасце, спектакль «Тры сястры», пастануў у Неміровичам-Данчанкам у МХАТ (1940) паказваў, як памылілася тыя, хто так неасцярожна і неабудна спынаўся адзёць драматургію вялікага пісьменніка. Так, жорстка памыліліся яны, лічычы чэхаўскі тэатр тэатрам падаўленай волі, бяздзельна і сумных перажыванняў. Савецкі тэатр і савецкія актёры варылі народу Чэхава як пісьменніка патрэбнага і каштоўнага для нашай сучаснасці. Савецкі тэатр паказаў Чэхава ў сапраўдным выглядзе як невмчэрную крыніцу выдатных мастацкіх вобразаў, тоніх настраў; ён паказаў Чэхава лямбтожнага і мудрага, сумнага і жыццесваряджальнага.

Падзедзят год гадзіу я спектаклі розных тэатраў. Але не бачыў я даўно спектакляў з такой вялікай сілай паэтычнага натхнення, такіх чыста гарманічных і музычных, як спектакль «Тры сястры», пастануўлены МХАТ у 1940 г.

У чым сіла гэтага выдатнага спектакля? Яго сіла ў выключнай зладжанасці ансамбля, у таленавісці актёрскага выканання (я маю на ўвазе першыя спектаклі і першыя выкананні), ва ўгаданых рытмах, у правільным напрамку і темпераментнасці стваральнікаў гэтага спектакля, і ўх унутранай інтэлігентнасці.

І не выпадкова прыгадава менавіта гэты спектакль. Там, дзе актёры, іграючы п'есы Чэхава, набліжаны да гэтага тэатра — іх чакаў поспех, і наадворт, калі актёры былі далёкі ад яго — іх спасцігала няўдача.

Удзельнікі першага сёнічнага варыянта «Трох сяспёраў расубілі-канскім Рускім тэатры да гэтага часу шкадуець, што вайна пазбавіла магчымасці паказаць шырокую грамадасці гэты, як нам здавалася, правільна пастануўлены спектакль, генеральна рэпетыцыя якога абдылася ў Беластоку за дзень да вайны. У спектаклі нам у нейкай ступені

удалася наблізіцца да чэхаўскай пазыі, пазыі темпераментнай і гымбокай. У паславаеннай пастаноўцы «Трох сяспёраў» мы многае страцілі, хоць і ў другім сёнічным варыянце былі ўданы. Добра ігралі Машу — народнага артыстка БССР А. Абухоўіч, Волгу — заслужанага артыстка БССР В. Чэмер, Тузенбаха — народны артыст БССР Я. Карнаухаў, Кулігіна — заслужаны артыст БССР І. Ража, Феранпта — артыст К. Пельтэр і інш.

Даволі стройным і ансамблевым быў і другі чэхаўскі спектакль, пастануўлены ў гэтым жа тэатры, — «Дзядзю Ваня» (1950). У ім нам удалася знайсці належную атмасферу. На жаль, пасля некалькіх наўдальных ужо новых выкананьняў спектакль страціў сваю каштоўнасць.

Не ўтрымалася на жаль, у репертуары «Вішнёвы сад» (1951) і «Чайка» (1954) у Тэатры імя Янкі Купалы, «Тры сястры» у Тэатры імя Якуба Коласа, «Чайка» (1954) у Тэатры імя Ленінскага камсамола Беларусі. Гэтыя спектаклі не ўвайшлі, па прыкладу іншых спектакляў, у залаты фонд репертуару нашых беларускіх тэатраў. Прычыны розныя.

У «Вішнёвым садзе» і «Чайцы», пастануўленыя кулапаўцамі, мы бачылі асобныя актёрска ўданы, равалаі і асобныя рэжысёрскія знаходкі, але Чэхаў быў усё ж паказаны кулапаўцамі абедненым, залішне бытавым, не паэтычным. Былі недыхоі і ў перакладах п'ес. Трапіць пошркі драматурга, музычасці яго мовы.

Больш патанцавала з «Чайкай» Тэатры імя Ленінскага камсамола. Рэжысёру спектакля І. Папову ўдалася знайсці правільную атмасферу. Усхвалявана іграла артыстка Т. Канавалава ролю Іны Зарэчнай. Але ў тэатры не аказалася паўнаценных выканаўцаў на ролі Трыгмына і Трыплева. Тэатр спектакль і не прагучаў на поўную сілу.

Увогуле нашы беларускія тэатры ўсё яшчэ ў даўгу перад Чэхам.

У наім творчым жыцці Чэхаў адыграў, бадай, рашаючую ролю. Чэхаўскі героі я іграў, калі вучыўся ў тэатральнай школе, іграў іх і шмат пазней. Сыграўшы ў юнацтве Тузенбаха, гэтую адну з самых пулюбых, напоўненых паэтычным радзімам, чэхаўскіх ролей, я нарэшце, кожную са сваіх актёрскіх работ рабіў пад уплывам чэхаўскай драматургіі. Я адчуваў творчае задавальненне, калі іграў Чабуцікіна, Ваініцкіна, Епішоўна, Серабракова і інш. Яно ні з чым непараўнальнае.

Чэхава нельга «наігрываць», спадрабляць пад праўду. Чэхаў — гэта школа майстэрства актёра. Воль чаму, выкладаючы ў тэатральнай ВНУ і студыях актёрскае майстэрства, я кожнага малодша актёра абьявляю «прапуская» праз репертур Чэхава. У чэхаўскай драматургіі ўсё каштоўнае. І магучная музычная, сціплая і простая мова, і зладзіючыца па мастацтва і глыбокая па думцы адлюстраванні гістарычных карцін жыцця яго сучаснасці. Чэхаўскі тэатр — інтэлектуальны тэатр. Ён паказвае нам новыя шляхі майстэрства актёра і рэжысёра, ён вучыць нас стварыць на сцэне «жыццё чалавечата духа», а не прадстаўляць. У чэхаўскай драматургіі не схавалася за дасціпны сюжэт, у ёй патрэбна стварыць вобраз, узраўшаць вобразамі. Драматычнае мастацтва Чэхава пулюбое, малодзе і сучаснае.

Чэхава треба прачытваць! Чэхава треба ставіць зноў і зноў! Д. АРЛОУ, народны артыст БССР.

ВЯЛІКІ МАСТАК СЛОВА

<

ПОШУКІ СУЧАСНАГА СТЫЛЮ

Сустрэча з пісьменнікамі

1. Пульс жыцця

Толькі-толькі заканчваецца спектакль, як гледзчы спытаюцца да вешалкі. Гэта незалежна ад сцэнічнага твора — добры ён ці дрэнны. І што толькі ні прыдумалі ў тэатрах, каб хопіць трохі больш затрымаць народ у глядзельнай зале. Памятаецца, у Рускай тэатры імя Горкага пасля спектакля «Права на шчасце» выконвалася музыка; агукнуўшы паходу ў гардэр надаваўся, так сказаць, арганізаваны парадокс. У маскоўскай Тэатры Савецкай Арміі ў фінале спектакля «Дабрадзеі» галоўны персанаж Кабачкоў папарадава гледзчы спецыяльнай ролікай: «Не спытайцеся да вешалкі». У гэтых словах не толькі жартоўны тон, але і горкая іронія.

Несвадомыя гледзчы! Мы часта так тлумачым толькі таму, што не жадзем як след асудзіць прычыну. Спяшаюцца да вешалкі не толькі ў тэатрах глыбокай перыферыі, дзе лягчы можна было б запозрыць, што публіка менш культурная. Спяшаюцца і са спектакляў МХАТ.

Наўжо і спраўды можна тлумачыць гэта несвадомасцю сучасных гледзчоў? За многія гады гледчы, вядома, змяніліся, але яны сталі на многа больш культурнымі і свядомымі.

Дык у чым жа справа? Справа ў тым, што гледзчы можа ў гардэры патрыць лішніх хвілін дзвядцятрыццаці. І калі ў мінулыя часы гэта амаль нічога не азначала, то цяпер азначае многае.

Паназіраючы па пульсе жыцця ў вялікім горадзе. Напрыклад, у сучасным Мінску. Успухаецца ў яго рытм. Параўнаўшы ўсё гэта з Мінскам дараваўшымся, у хопіць бы па фота, гравюрах, карцінах, з якіх не так ужо і цяжка ўзяць пульс тагачаснага жыцця. Які вядзены кантраст! Павольны рух коня і рамнішкі і імклівы патак машын, трамваяў, трайлейбусаў. Алічынныя пешаходы на вузкіх вуліцах і шматлікія натоўпы на працягу амаль усяго праспекта.

Загнаным у штодзённае жыццё сённяшняга чалавека. Што яму ў наш век трэба паспець зрабіць пасля працоўнага дня? Прагледзець новы фільм ці схапіць на спектакль. Прачытаць новую кнігу, не калі ўжо аб газетзе і часопісах, ці праслухаць лекцыю. Прыняць удзел у рабоце мастацкай самадзейнасці або выказаць грамадскае даручэнне. Ды і шмат-шмат чаго іншага. А многія, асабліва з моладзі, увечары ішчы і вучацца.

Час стаў дарагі ў наш век, стаў насычаным. У гэтым, думецца, адметны рысы нашых дзён. І адлюстравіць, перададуць подых гэтых дзён у мастацтве і літаратуры імяны творцы, якія ў такой жа ступені, які і жыццё, будучы насычанымі. З вялікай эканоміяй часу. Багатыя па зместу і разам з тым лаканічны.

Цяжка цяпер гарантаваць, скажам, поспех апавесці ці рамана, у якіх бы з зайздроснай скрупулёзнасцю апісваўся літаральна ўвесь побіт, асобныя, нават невялікія, назначныя дэталі. Цяжка, калі нават уявіць, што гэта будзе зроблена з бальзаўскай глыбокай.

Лепшыя прыклады сведчаць пра адваротнае. «Лёс чалавека» — выдатная пісьменніка нашага часу Шлохава. Спраўды цэлы чалавечы лёс, па зместу — гэта рамана. І ў той жа час «Лёс чалавека» — невялікае апавяданне. Вось дзе насычанасць кожнай старонкі, падзеі, абзаца, радка.

У беларускай літаратуры апошняга часу апавесць Янкі Брыля «Расчараванне». Зноў жа, зусім невялікі па лістах, але затое які насычанымі думкамі, эмоцыямі твор. Ён вельмі лаканічны. А інакш, відаць, і неўладна дамагчыся насычанасці кожнага абзаца, калі не быць такім лаканічным.

Лаканізм. У гэтым асаблівасць, вылучальнасць сучаснага стылю ў мастацтве. Без залішняй падрабязнасці, дэталізацыі. Без крахаборства.

У час дыскусій пра значэнне і выкарыстанне найвышэйшай падчыны Станіславаўскага, якая вылася гадзі са два навад, здаецца, амаль усе пагадзіліся, што докарэцыйнае афармленне спектакля павінна быць скупым, лаканічным.

Сённяшні дзень, яго стыль, у нас, думецца, выразна перадае на сцэне А. Грыгар'ян. Прыгадаем хоць бы афармленне ў Рускай тэатры імя Горкага спектакля «Далі негледзчы». На сцэне не так многа дэталей, але затое якія яны выразныя, трапныя. Яны схопліваць, перададуць аснована, што хацеў сказаць драматург, што хацеў сказаць рэжысёр. Або можна нават паслацца на докарэцыйнае вырашэнне Грыгар'янаўскага спектакля «Дабрадзеі» ў Акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы. Перад пачаткам адной з карцін гледзчы бачыць спецыяльна напісаную залонку: даволі высокая лясвіца ў храм навуцы, па ёй падняўся чалавек, і так за сабой наслядуе, так напуганіў... І ўжо як многа раскажана на гледзчы. Кабачкоў, галоўны персанаж спектакля, забраўся ў жаданы храм навуцы, але гэты храм ён толькі забрудуў, не больш. І такая думка, вельмі важная для спектакля, выразна дэведана мастаком, і дэведана фактычна адной дэталлю.

Лаканічнасць і вялікая насычанасць па думках, па эмоцыянальнаму ўздзеянню шукае ў сваіх спектаклях рэжысёр купалаўскага тэатра Б. Эрэн. І яго творчыя пошукі, пошукі сучаснага стылю ў мастацтве, бываюць вельмі цікавымі.

У нас ёсць яшчэ «барацьбіты» з «фармалізмам». Але якія і з якімі? Калі, напрыклад, сучасны спектакль па сваёй форме, па сваёму стылю не нагадвае спектакль, скажам, Чахаўскага, то пастаноўшчык можа быць абвінавачаны ва ўсім сямі смартных грахах. У прыватнасці, у фармалізме.

Чахаў склаў цэлую эпоху ў літаратуры. Драмы Чахава гучалі разкім дысанансам на фоне тагачаснай драматургіі; таму і перажылі гэтыя драмы такую драматургію, што імяны яны адлюстравалі эпоху і зместам і формай.

К. Станіслаўскі і Ул. Неміровіч-Данчанка з'явілі выдатнымі вытлумачальнікамі чахаўскага твораў. Іны таксама, як ніхто іншы, раскрылі ўвесь багацейшы іх змест, выдатна ўвалялі іх рытм, з'явілі перадачы ўраўнаважанага стылю чахаўскага жыцця. Многае, што вялікія рефарматары сцэны знайшлі ў прыватнасці для чахаўскага спектакляў (тут не маецца на ўвазе іх вучэнне, іх творчая спадчына наогул) саслужыла, служыць і будзе служыць сваю вялікую службу.

Аднак неўладна патрабаваць, каб сучасны спектакль ставіўся ў такой форме, у такім стылі, як калісьці ставіліся п'есы Чахава.

У многіх герояў Чахава светлыя, чыстыя парыванні душы — сумленна, аднаго служыць інтарэсам народа. Але гэта больш толькі мары. Як іх ажыццявіць на справе, яны яшчэ мала ўсведамляюць. Нашы ж людзі сваімі справамі, сваёй штодзённай

най работай імяна служаць гэтаму — інтарэсам народа, інтарэсам Айчыны. Такая розніца жыцця розных эпох.

Чахаўскія героі нярэдка гавораць аб працы, аб ае вялікім сэнсе. Як часта, напрыклад, паўтарае ў «Трох сёстрах» Тузенбах, што трэба працаваць, працаваць трэба. І тым самым ён выклікае ў чытача і гледзчы да сябе сімпатыі, хоць практычна ажыццявіць свае задуму яго так і не ўдаецца на працягу ўсяго дзеяння п'есы. У нашага ж сучаснага чалавека адны словы без рэальных спраў не выклікалі б ніякай сімпатыі, наадварот — яго хутчэй бы падлічылі за фразэра, за гультая. У нас працуюць. Гэта ўжо стала для савецкіх людзей нормай.

Чахаў, вараумела, не ў адказе за сваіх герояў. Гэта віна яго эпохі. Той жа Тузенбах цяпер, відаць, працаваў бы. Жыццё змянілася. Не можа не змяніцца і змест нашых сучасных драм. А як форма? Наўжо трэба патрабаваць, каб яна заставалася нязменнай? Вось гэта і ёсць чыстэйшая вяды фармалізм. А сучаснаму, новаму зместу неабходна шукаць імяна новую, імяна адпаведную гэтай зместу форму вырашэння. А інакш атрымаем драму з рытмікам першым і другім, атрымаецца фармалізм.

Як ужо гаварылася, жыццё чалавека нашага сёння асабліва насычанае. Яго рытм асабліва энергічны, асабліва паскораны. Не надзецца таго вялікага значэння кожнай падрабязнасці. У жыцці так многа вялікіх падзей, самага неабходнага, што пачонае, адрогардавае, неясна сабою саступае месца, адыходзіць убок.

У мастацтве ж, у прыватнасці тэатральным, у апошнія гады з'яўляецца неабходна сусрацца нешта з рытмікам адваротнае, тое, што атрымала заслужанае азначэнне — паўзучы рэалізм.

(Заканчэнне на 4-й стар.)

Плённа працуе ў беларускім выяўленчым мастацтве жывапісец Вера Жолтак. Цяпер яна піша новую карціну да рэспубліканскай выставкі. На здымку: В. Жолтак у майстэрні за работай.

Днямі ў Казлоўшчынскім Доме культуры адбыліся чарговыя заняты ўніверсітэта культуры. На гэты раз яго слухачы сустрэліся з беларускімі пісьменнікамі Я. Скрыганам і Ул. Нязведскім. Я. Скрыган раскажа аб развіцці беларускай літаратуры за гады Савецкай ўлады, пра тое, як працаваў над сваім творам «Наталля», падзяліўся творчымі планами.

Затым малым беларускі паэт Ул. Нязведскі прачытаў некалькі сваіх вершаў.

п. ШЫБУТ.

Оперу слухаюць калгаснікі

Беларускі дзяржаўны тэатр оперы і балета наладзіў для працоўных рабятэц цэнтры Пухавічы выязны спектакль — оперу Дж. Расіні «Севільскі капулянік».

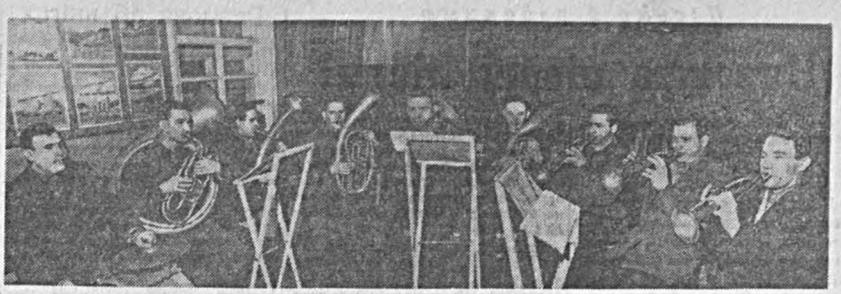
Галоўныя парты выканалі З. Салаўёва, Г. Ціпава, С. Уладзіміркі, А. Геняралаў, Л. Бражнік і інш. Дырыжыраваў Л. Любімаў.

Выязны спектакль, на якім прысутнічала звыш 300 жыхароў райцэнтру і калгаснікаў наваколных вёсак, прайшоў з поспехам.

Канцэрт-лекцыя

Для слухачоў універсітэта культуры пры Гомельскім Палацы культуры і культуры. Беларускае дзяржаўнае філармонія наладзіла канцэрт-лекцыю, якая прысвечана савецкаму кампазітару Р. Гіёру. Лекцыю аб жыцці і творчасці Р. Гіёра праводзіў музыкантаў Л. Аўрэбах.

У канцэрте прынялі ўдзел вакалісты Т. Лук'янава і Я. Цыганова, інструменталіст М. Гальштэйн і Э. Якубовіч. Яны выканалі арый і опер, раманы, а таксама фрагменты з балетаў Гіёра «Чырвоная кветка» і «Медычны конік».

У калгасе «Памяць Ільіча» Слуцкага раёна нядаўна створаным духавым аркестрам. Удзельнікі яго маюць неабходныя інструменты, ноты. У рэпертуары аркестра песні савецкіх кампазітараў, таны. Ён выступае ў клубе сваёй арцы, выязджае ў іншыя калгасы. На здымку: духавы аркестр калгаса «Памяць Ільіча» на рэпетыцыі. Фота П. Наватарава. Фотакроніка БЕЛТА.

Размова была не пра галоўнае

Да абмеркавання паэмы А. Русецкага «Другі пачатак».

Паэт Аляксей Русецкі, адказаваючы на пісьмо Рыгора Барозкіна, заклікаў крытыка да аб'ектыўнасці. Аднак паэту не хапіла ўпаўнёвадзіці, што ён без стараннай дапамогі даказа сваю праўду, і ён паспяшаўся заручыцца падтрымкай людзей, «на чый густ і літаратурнае майстэрства... спадзяецца». Тым самым крытыку нібы было адмоўлена ў зольнасці меркаваць аб паэме «Другі пачатак» аб'ектыўна. «Атрымала ж паэма і другую ацэнку, — піша А. Русецкі, — якая была выказана на Чырвоным з'ездзе пісьменнікаў Беларусі, пры абмеркаванні новых твораў на пасяджанні праўлення СП БССР, калі паэму разглядаў у сваім выступленні Васіль Вітка».

Стэнграма справаздачнага даклада на з'ездзе пісьменнікаў не з'яўляецца, як сільны думачы А. Русецкі, нейкай панаявай ад крытыкі паэмы «Другі пачатак». Таму, без агляду на тое, што сказаў у свай час пра паэму літаратар, «на чый густ аўтар спадзяецца», паспрабуем разабрацца ў тым, наколькі крытык і паэт аказаліся аб'ектыўнымі ў ацэнцы паэмы.

«Я глыбока перакананы, — піша Р. Барозкіна, — што Вы, аўтар «Другога пачатку», памыліліся ў выбары жанра: той матэрыял і тая канкрэтная гісторыя, якія спынілі Вашы ўвагу, не вымагалі паэмы; празаічны апаўданае больш поўна перадало б сутнасць гэтай гісторыі». Барозкіна вядома, што наокуп гэтага існае і іншая думка і яна многім (у тым ліку і Русецкаму) здаецца куды больш пераканальнай. Вось што, дарчы, піша С. Ліпкін у артыкуле «Аб традыцыях і з'яўленні», апублікаваным у «Літаратурнай газеце» 7 студзеня. «Надтаговы сістэма, прыдворны цэрэманіял, стратэгія і тактыка вайсковых падраздзяленняў, узаемаадносіны саслоўяў, іх быт, жыццёвыя ўстанавы, палітычныя страсты, пытанні земляробства, жыццёвагадоўлі, гародніштва, ганьбаль і рабства, паліванне, банкетны гульні, абрады, касмагонія, сямейныя норавы, зольнасці прыгатавання розных стваў (і, каб скараціць цытату, — многае іншае) — усё гэта «Шах-Нам» Фірдоусі». Вось, аказваецца, якія пытанні можа закранаць паэзія! Нама для ае забаронены галіны, і дарэмна Р. Барозкіна наклідае «табу» на тэму, якую А. Русецкі пажадаў выкарыстаць у сваёй паэме. Вяспрачана «можа атрымацца і паэма дрэнная і дрэнная апавесць, але прычына гэтага не ў выбары жанра, а ў таленце пісьменніка, яго майстэрстве і веданні жыцця». Вельмі правільна! Вось тут бы, здавалася, і варта было пачаць размову пра спецыфіку паэтычнага твора. Але чамусьці гэтае пытанне нашы кры-

тыкі закранаюць неахвотна, ішы раз і зусім ігнаруюць яго, як гэта высветлілася ў пісьме Р. Барозкіна. На самай справе, калі з вялікага пісьма Р. Барозкіна выкінуць слова «паэма», якое вельмі часта паўтараецца, і выпусціць пытанні, дык зусім немагчыма будзе зразумець, пра які менавіта жанр літаратуры вядзе гаворку крытык — пра рамана, п'есу, пра сцэнарый або паэму. Сюжэт — вось на што зрабіў галоўны ўпор Р. Барозкіна. І толькі ў канцы пісьма ён нібы неспарок кінуў фразу пра дрэнныя рыфмы, якія, на яго думку, «пеуюць непараўна» паэму.

А ў адказе А. Русецкага Р. Барозкіна, пра што вядзецца гаворка: пра паэму? «Вайтовіч, як архітэктар, вымушаны праставаць мост з інжынерам-мастаком Пастушэнем. Ён хоча і на месце паставіць вежы, каб утварыўся ансамбль з вежай наўладна дома...» Абодва пісьмы — крытыка і паэза — цалкам складзеныя з падобнага роду разважанняў. Дазвольце, хочацца сказаць ім, вы ж не на сходзе архітэктараў і Р. Барозкіна і А. Русецкі нібы згаварыліся. Правільна ці няправільна разважэнне да сюжэт, заканамерна ці незаканамерна ўчыні гераю? — адно гэта іх цікавіць. А ці не здаецца паважаным таварышам, што спрэчна ў іх не па сутнасці? Бо не толькі сюжэт, але нават тэма, як спраўдліва свядражаў Горкі, «...нездзіцца ва ўмясцішчы яго (пісьменніка) ўражанняў яшчэ неаформлена і, патрабуючы ўвасаблення ў веразах (падкрэслена мною. — Ул. В.), узбуджае ў ім заклік да работ».

У Барозкіна ж (і Русецкі яму не прарэчыць) атрымаўся, што пісьменнік, беручыся за працу, мае ў сваім распараджэнні гатовы сюжэт, г. зн. пачынае з таго, чым варта закончыць. Такі падыход да справы не мог не прывесці да схематызму. Так яно і атрымаецца. Русецкі ўзяўся пісаць паэму з загада абдуманага намерам. І калі чытаеш яе, дык бачыш, што разважальнасць у ёй пераважае над лагичнасцю. Звычайная жыццёвая логіка, рацыяналізм, нахвітрае ўменне рыфмаваць і чаргаваць адпаведным чынам націскныя і ненаціскныя склады — вось з якіх неабавязковых у паэзіі элементаў складаецца ў асноўным паэма. Яна не стане ні лепшай, ні горшай, калі вызваліць ае ад манатоннага, як шум вады ў вадаправодным краіне, рытму, ад рыфмаў, якія з'яўляюцца толькі слабымі запамочкамі на канцах радкоў, ад такіх сцёртых, як пятыя старыя чаканкі, узораў, напішце стары «грукаюць галы», «былі ўсе зоры на дваіх», «чысты прыяск ветлівых акон» і інш. Вось

нахвітра думка, выказаная звычайнымі словамі: «Сорак год — крытычны ўзрост у чалавека. Усё часцей даводзіцца пытаць у сябе: ці усё ты зрабіў, што мог у малодзіці, і як збіраеш жыццё далей». Правільнае, бесспрэчнае, думка, хоць у ёй і няма нічога новага. А. Русецкі ж вырашыў гэтую думку прапанаваць чытачам у эпічным, так сказаць, афармленні:

Той узрост, калі мінула трыццаць і такія грукаюць галы, што старым ужо не час лічыцца, ды назвацца неўладна малым, той узрост крытычны, у тым узросце

уявіце пытаньня часцей: Ці зрабіў, што мог ты, і малалосці і кім імкненнем жыць далей?

Наўрад ці сам А. Русецкі пачне свядражаць, што гэтыя радкі найлепшым чынам выказваюць думку і паэтычнага паэта. А ім жа напісана на маля сапраўды паэтычных твораў. Вось страфа з выдатнага верша «Дубы»:

Як захадзіў у грунце сок, набаркуу і сагрэўся жолуд, ды назвацца неўладна малым, у ім натукуеся дубок і выбісы на сонца з долу.

Дрэва, якое пачало жыць яшчэ ў жолудзе — вось тая ж, якую падгледзеў паэт у лясным гущычы, і яна стала, карыстаючыся выразам Пушкіна, «памяццю сэрца». А вась як далей разгортваецца гэты чудовы вобраз:

Раскінуў жоўтыя два лісты, Зазуў пушынкаю зялёнай, Як і суседня дубкі, што вылезлі з туцік пясчак.

Або вась адліць толькі радок з верша «Антыпэт»:

Камечыш нервова дыплом у кішні...

Гэта сказана пра маладога амерыканскага інжынера. Чатыры словы падстаўлены ў адзіна мыслімую ў дадзеным выпадку непарыўную сувязь — і перад намі вонкае і ўнутранае аблічча чалавека з яго мінулым, перапіраным і будучым. Выразна ўзгаляе сабе і выраз твару гэтага беспараўнага інжынера, і яго поўная распаты думкі, і нават тое, што дома ў яго, напэўна, ёсць маладая жонка...

Вось, аказваецца, якой сілаю можа валодаць паэтычны вобраз, заклочаны ў адным толькі радку! І ці не пра гэта гаварыў Дзяржавін у сваім «Разважання аб паэзіі»: «Сілы і тэма не ў тым заключэнне, каб твор быў надоргі, але ў цесным амяшчэнні думак, каб у намягкім былі сказана многа і пустых слоў не было».

Прыведзеныя вершы Русецкага я менавіта і запамінуў, што ё ё іх нямногімі словамі сказана многа. А вась пра паэму «Другі пачатак» гэтага не скажам. У ёй многа пустых, неабавязковых слоў, і таму яна здаецца непамерам распухнутой, чытаць яе сумна. Паэма ў цэлым узгаляецца мне перакананым падзеі, пра якія я дэведана раей з іншых крыніц. Аўтар паэмы не з'явіўся перадакрывальнікам, а ў кожным жа мастацкім творы, калі ўжо не пайшоў, павінны хоць у какой-ці меры прысутнічаць элементы наватарства.

Вось пра гэта і варта павесці паэтам і крытыкам вялікую размову ў сувязі з прапановай Аляксея Русецкага «высветліць, што такое паэма, як жанр, і які яе лёс».

Уладзімір ВАРНО.

Радывёвузел Нафтабуда

Усё больш добраапаўданавацца пасляк нафтабудаўцаў у Полацку. Побач з мікракварталам, дзе размясціліся 30 маладзёжных інтэрнату, клуб, амбулаторыя, ласяна, вырас квартал шматнаправовых будынкаў, сярэдняя школа, камбінат бытавога абслугоўвання, сталова.

Днямі тут уступіў у строй радывёвузел магнутасцю на 1000 радывёкрупаў. Больш 500 радывёкрупаў ужо ўстаноўлена ў жылках дамах і грамадскіх месцах новага горада.

Г. ЯКАЎЛЕУ.

ТЭАТР ЛЯЛЕК У ВАСІЛЕВІЧАХ

Днямі ў памяшканні Дома культуры гарадскога пасёлка Васілевічы выступіў Беларускі дзяржаўны тэатр лялек, які для маленіх гледачоў паказаў спектакль «Васілісу прыгожую». Дзеці былі вельмі задаволены добрай пастаноўкай.

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

27 студзеня 1960 г.

Навошта пісаць лісты?

Хачу даць невялікі адказ на адкрыты ліст, у якім зварнуўся да мяне ў часопісе «Полымя» В. Тарас (гл. № 12 за 1959 г.) і які мяне, скажу адразу, вельмі здзіўліў.

Перш за ўсё я хацеў бы падзякаваць В. Тарасу за прызнанне, што я «не горш, а часта і лепш», чым ён, «вадоўца» вершам, паэтычнай культуры Я. Праўда, ніколі над гэтым не задумваўся, але калі В. Тарас так сцвярджае, то я хвотна з ім пагаджаюся і з вольнай прыемнасцю прамаю да сэрца такую высокую пахвалу.

Размова аб паэзіі, як і сама паэзія, павінна быць толькі шчырай. Таму, дэдавіўшыся ў самым пачатку ліста, што В. Тарасу «захацелася ад шчырага сэрца пагаварыць са мной пра мой новы зборнік вершаў «Прадвесце ідзе па зямлі» — я ўрадаваўся і шчырае слова ў нашай працы асваіла дарогам. Але, прычэпшы ліст да кніжкі, я вымушан быў, на вялікі жаль, пераканацца, што змест выступлення В. Тараса даўно не адпавядае выбранай ім «інтэльнай» форме. Я далкам здогнен з аўтарам ліста, што «сёння павялілася адказнасць пазта перад чытачом» і што «мы не можам паўтарыць свой учарашні дзень ні ў жыцці», ні ў творчасці. Толькі так разумею і я адносіны пазта да сваёй працы.

Таму я і спадзяваўся ў размове аб такіх новых вершах пачуць, наколькі ўдалося мне і лічыць думкі і пачуцці чалавека нашых дзён.

Але пачуць гэта мне не давялося. З пільнасцю вершаў зборніка В. Тарас выбраў для падрабязнага разгляду два: «Ціхі ранак» і «Жніво». Аб усіх астатніх вершах гаворыцца наогул, гаворыцца бяздоказна і галаслоўна. Можна быць, для вывучэння асноўнай ідэі ў творчасці пазта і дастаткова зрабіць творчасці аналіз двух ягоных вершаў. Але ў такім выпадку, бесспрэчна, выбраўшыя вершы самыя характэрныя. В. Тарас, наагул, узв'язуе для разгляду вершы не толькі не характэрныя, але і наогул невыпадковыя ў зборніку. Справа ў тым, што ў новую кнігу ўключыў некалькі сваіх ранейшых вершаў, якія па розных прычынах не ўвайшлі ў свой час у зборнік «Песня ў дарогу». Варта ці не варта было ўключыць іх у новы зборнік — пытанне іншае. Сёння з публічнай алегласці ў часе, мне бачна, што зрабіў і гэта ўсё-такі дарэмна. Хача памылка і прыкрая, аднак жа, мне думаецца, што не гэтыя невыпадковыя вершы вызначаюць ідэіна-мастацкі змест зборніка, і, вядома, не пра іх павінна ісці ў першую чаргу гаворка. А што ж атрымалася ў В. Тарасе?

Вось ён параўноўвае два майя вершы: «Я паеду адна» з ранейшага зборніка і «Ціхі ранак» з новага і даводзіць, што апошні з іх не з'яўляецца сведчаннем творчага росту, а хутэй наадварот. Магчыма, В. Тарас мае рацыю. Але справа ў тым, што верш «Ціхі ранак» і не можа быць такім сведчаннем наогул: ён быў напісан на некалькі гадоў раней, чым верш «Я паеду адна», і змешчаны ў «Чырвонай змензе» ліста ў 1955 г. Затым аўтар ліста параўноўвае вершы

«На хвіле лета» — з першага зборніка «Жніво» — з другога і робіць вывад: другі верш куды горшы, «бо ён — копія з копіі». Але верш «Жніво» не можа быць копіяй верша «На хвіле лета», бо ён напісан і апублікаваны на многа гадоў раней («Маладоствы» № 4 за 1953 г.).

Далучыўшы, не кожнаму вядома (даць у зборніку няма), што вершы, якімі аўтар ліста чамусьці навіваў ахарактарызаваць маю сігніфікантную працу, напісаную мною шчыра-вяселлем гадоў назад. Але ж В. Тарас — мой даўні таварыш, яшчэ са студэнцкіх гадоў — ведае гэты факт чыму б яму не сказаць прама: «Вось такіх вершаў ты паставіў у зборнік дарэмна». Гэта было б і шчыра і слушна.

Такім чынам, амаль увесь свой ліст (чытаць — рэзюмэ) В. Тарас зводзіць да разгляду двух вершаў шматгадовай даўнасці — іменна гэтых і толькі гэтых. Пра вершы апошніх год, якіх у кнізе большасць і якія вызначаюць змест кнігі, ён не кажаў амаль нічога.

Гэтак жа бяздоказна, а таму бяздоказна, аўтар ліста абывае «новы мой зборнік «калодзім»» («новы мой зборнік некалькіх год»). Хвалючы і рытарычным ён называе («Я магу смела назваць») срод іншых верш «Сестры Балгары». Мне было б вельмі цікава ведаць, дзе ў вершы «Сестры Балгары» аўтар ліста знайшоў «унутраны холад і рытарычнасць»?

Новай мой зборнік Тарас параўноўвае з галдзінікам, які спазнаецца, адстае і нават «у нейкі момант пачаў спыняцца зусім» (?). А чым вы даказваеце гэта, тав. Тарас? Нічым.

Для чаго ж тады пісаў ліст мне? Навошта ён? Для якой мэты? Нездарэмна. Хіба для таго, каб папрактыкаваць ў эпісталярным жанры.

Але тады ці варта было выкарыстоўваць такую высокую трыбуну, як «Полымя»?..

Ні ГІЛЕВІЧ.

Справаздачны даклад аб рабоце секцыі дзіцячай літаратуры, які зрабіў пісьменнік Усевалод Краўчанка, біў пісьменніку ўспраць і цікавых размоваў. За два гады для дзяцей было напісана і выдана 16 апошніх, якая імала казак і зборнікаў вершаў. Праведзена шмат сустрэч з юнымі чытачамі ў школах, бібліятэках, заводскіх і калгасных клубах. На секцыі абмеркаваным першым зборнікам маладых аўтараў У. М. Мехавы, І. Злотніка, Г. Бернасевіч, П. Беранька, Хв. Жычкі і інш.

Рад выдавецтваў выдалі творы беларускіх дзіцячых пісьменнікаў у перададзена на ішыя мовы. Праведзен семінар маладых пісьменнікаў. Рэдакцыя дзіцячай літаратуры Дзяржаўнага выдавецтва БССР імя Янкі Смалюка выдала кнігі для дзяцей «Агнявец», А. Александровіча, П. Беранька, Ю. Багунічына, Я. Бяганскага, В. Віткі, М. Гамолкі, Хв. Жычкі, К. Кірэнкі, М. Лунскаго, У. Мехавы, І. Навуменкі, А. Рылькі, П. Рунца, А. Пальчускага, А. Платнера, В. Хомчанкі, А. Чарнушчыка, Г. Шмяля, С. Шумкевіча і іншых таварышаў.

Многія творы атрымалі добрую ацэнку ў друку і на канферэнцыях чытачоў. Але ўсё ж сустракаюцца і такія творы, у якіх ёсць шмат шэраха і невяскасці.

Амаль няма прэс для школьнай самадзейнасці. Міністэрства асветы не працуе з дзіцячымі драматургамі. Не арганізаваліся конкурсы на лепшы драматургічны твор. У дзіцячых і спрычкан адзначалася як непрыемны факт тое, што на справаздачны выбарчы сход секцыі не з'явіліся прадстаўнікі ад Міністэрства асветы, хоць і было зроблена афіцыйнае запрашэнне.

Пісьменнікі М. Гамолка і Ю. Багунічы гаварылі, што ў нас вялікая даніна адстацы ў творах рэалізму і жыццельнага свету, пісьменнікі Я. Бяганскага, А. Платнера і С. Шумкевіча лічыць, што неабходна пісаць на вагнётку тэму, але толькі пазнавальна, глыбокамастацка тэму.

Пра кангрэс дзіцячых пісьменнікаў у Празе і падрыхтоўку да яго гаварыў М. Калачыцкі. Ён выказаў пажаданне, каб на гэты кангрэс быў выбраны дэлегат ад Беларуса, а таксама, каб адзіна з п'яцімаў Саюза пісьменнікаў БССР быў прысвечаны выключна дзіцячай літаратуры.

У выступленнях Калачыцкага і іншых таварышаў падкрэслівалася, што тэма дзіцячых кніг вельмі занадта, хоць і была згадана ў кнігу вайны.

К. Кірэнка і іншыя пісьменнікі выказалі незадавальненне тым, што да гэтага часу не прыняты ў Саюз пісьменнікаў зольныя і творы актывіста таварышаў У. Мехавы, Хв. Жычкі, Г. Бернасевіч, В. Хомчанкі, В. Тарас, А. Лойка і А. Чаркаса.

Семінар маладых пісьменнікаў, — кажа Э. Агнявец, — выявіў пад новым імем, такіх, як М. Параневіч, В. Патава і інш. З маладымі неабходна працаваць, абмяркоўваць іх творы і гэтым дапамагчы іх творчым росту.

Аб надбярэзлівых і часам нездаровых адносінах да крытыкі з боку некаторых пісьменнікаў гаварылі А. Якімовіч і С. Трахоўскі.

Дзеючыя асобы ХАЛІМОН ГАЛАВЕШКА — прапаведнік баптыскай абшчыны, галава гональна, твар агурком з казынай бародкай, 50 год. — яго жонка, Займаецца спекуляцыяй, 45 год. — баптыстка, акія ні на каліва не верыць у бога і пастаўдэ Халімона самагон. Твар азныт з чырвоным носам, 50 год. — прымхлівая жанчына, якая сцела верыць у розныя замовы і маліты, 30 год.

Дзея адбываецца ў нашы дні. Хага Халімона. Пасярод хаты стол, на якім — вялікая люстэрка. Ненадак ад яго, ля сцяны, — скрыня, ложка. Насупраць стала з люстэркам — выхад у кухню і на двор.

За сталом сядзіць Халімон і чытае кнігу псалмаў у чорнай вокладцы. Чуваць стук у дзверы. ХАЛІМОН. Заходзіце, заходзіце, калі ласка. На парозе з'яўляецца Сымоніха з кошанкай.

Яна хрысціца. СЫМОНІХА. Мір тваёму дому, божа чалавек. ХАЛІМОН. Чаму ты так спазнілася, галабка мая? Шым дзень чакаю.

СЫМОНІХА. А каб на яго ліха! Таўкуса ўсё, як таўкач у ступе. То туды, то сюды, то тое, то сёе. Па дарозе да Тэкай зайшла — яна грошы за паўлітэра была віванава. Ды тую толькі зачэпі — хоць да раныц будзе звыком малюць. Ну воль і затрымалася ў не з галдзінку, другую. (Вымае з кошкі пагайтэра самагонкі і ставіць на стол.) А дзе ж твая Хадора, саколке?

ХАЛІМОН. На кіршам пайшла, ды штосьці спазнілася. А мне, праўду кажучы, без яе нішчы, вальней нека. Тая выпіць і грама не дае. Ну, сядзі, Сымоніха, любю выпіць чарачку з разумнай бабай.

СЫМОНІХА. Не, не, дзякуй. Ты лепей адзінь, саколке, а мне некалі. Спраў толькі, што і ўтро не пераробіш. ХАЛІМОН. Ды якія там справы, глядзіць на іч. А-а-а... Разумею. Ты, вядзь, за грошы баішся? Але Халімон ніколі не ашукае свайго чалавека. На, бяры.

СЫМОНІХА (лічыць). Хіба можа апушкыць божа чалавек? (Хавае грошы.) На хаб-соль заробіла, ды і лішня капецка не пахшодзіць. ХАЛІМОН. Лішня капецка есці не просіць. Ну, сядзі, вып'ем па маленькай.

СЫМОНІХА. Хіба толькі па маленькай, я болей. (Садзіць за стол, п'юць.) ХАЛІМОН. А бадай на яе агні! Моцная яка! Сапраўтны талент у цябе, Сымоніха, да святой вадзінь.

СЫМОНІХА. Э-э-э! Цяпер не тое. Раней я мацнейшю гнала. Ші паматася, святы аівец, які вы з прасвітарам Вялакіным ад двюх чарак пад сталом апушкіце? ХАЛІМОН. Навошта старое ўспамінаць. Давай лепей пагаворым пра нашы справы.

Гэта, мабыць, мая вараона даўтакулдла ялішч. Табе, Сымоніха, лепей у скрыню схавацца, бо яна як убачыць тую цябе — злізе пекла зробіць у хаце. Ды і другім цябе тут не варта бачыць, пла-та меней будзе.

СЫМОНІХА. Што праўда, то праўда. Але, калі гэта Хадора, то мне там доўга сядзець давядзецца. ХАЛІМОН. Лезь хутчэй, там будзе вядыш Калі Хадора, дык я пашлю яе па што-небудзь да су-седкі, а ты тым часам за дзверы.

Халімон адчыняе дзверы і на парозе з'яўляецца Параска. ПАРАСКА. Добры дзень у хату святаму. Прашу прабачыць, што завітала ў такі позны час. Святы аівец, мабыць, ужо лёг адпачываць, што так доўга трымаў мяне за дзверыма.

ХАЛІМОН. Дзе там спаць гэтак рана. Я воль размову з богам, сястрыца. А яе нельга перапы-ніць, бо гэта вялікі грэх. Дык што прывяло цябе да мяне? ПАРАСКА. Чалавек мой да самагоніччыцы Сымоніхі панадзіўся. Грошы ўсё ей перацягаў, а цяпер за рэчч з'яўся. Учора маю святочную су-кенку аднёс да гэтай шэльмы. А тая набожнай лі-чыцца, а да чужых рэчч ласая, каб ёй ручкі скруціла.

ХАЛІМОН (робіць лісіам твар). Дыбал спаку-ці твайго Амелюка. Але гасподзь літасівы, ся-стрыца. Трэба толькі да яго данесці патрэбную малітву, і ён адкінецца на любое ліха. ПАРАСКА. Але я яе ведаю нікіх малітваў.

ХАЛІМОН. Таму і прышла да слугі божага Халімона, каб ён зварнуўся да гасподзя. І чаго толькі не можа зрабіць гасподзь, калі да яго звертаецца Халімон, чалавек з чыстай душой. Варта толькі Халімону памаліцца і паліць вяс з Амелюкай святой вадзіць, як усё нібы рукой чыстае. А ні сярка, і ні ляманту не будзе ў вас, райскае жыццё. Але ваша райскае жыццё будзе залежаць ад таго, наколькі шчодрой будзе твая душа, сястрыца.

ПАРАСКА. Вось вам (дае некалькі чырвоных). Дзякуй богу, нікепка жыём у калгасе — усё ёсць. Калі б толькі ўсё добра было, я б вам і мас-ліца і курчак, і яечка прынесла б, чаго толькі душа пажадае.

ХАЛІМОН. Пазнаваці ты зварнулася да мяне, Параска, бо за тры тыдні нічэсты зусім завало-дзі Амелюкам. Але на ўсё божа воля. Дасць бо-жэ — вырвем яго з д'ябальскіх лап. (Даістае з ша-фы замест вадзі бутэлку з самагонкай, налівае яе ў шклянку, шыпа над шклянкай, хрысціць яе і падае Парасцы.) Выпі, сястрыца, святая ва-да павінна памачыць. А гэта (паказвае на бутэлку), аднасі Амелюку.

ПАРАСКА (не). Бахохны, ад дух заняло. Ну і святая ж вадзіца ў цябе, божа чалавек. Гэта ж чысты самагон! ХАЛІМОН. Ды-які там самагон. Хмельнага ў нашай хаце з роду не было.

ПАРАСКА (здзіўлена вадзіць пад ложку на бутэлку). А гэта што там за лялечкі такіе? Для чаго яны? ХАЛІМОН (перпадохана). Гэта... гэтак та-к. Гэта мая Хадора іх збірае, а я настоечкі тра-вяны раблю ў іх.

ПАРАСКА. Хто яго ведае. Але штосьці ў гала-ву дае тваё зелье, святые аівец. Бадай яго ліха, Ніколі ў жыцці нічэ так не напівалася.

ХАЛІМОН. Прабач, сястрыца, але ў твайго Амелюка столькі грахоў, што нічэсты нават і мя-не пачынае б'гаць. Святую вадзіцу ў самагон ператварыў. Цыфу, згін на захад сонца, каб і ду-ху не тое былі.

Выходзіць у кухню. Там за спіной Параскі, але вядла для гледзюч, ён выпівае рэштку самагону. Параска бачыць усё гэта ў люстэрку. ПАРАСКА. Вось табе і раз! А яшчэ божым ча-лавецкам лічыцца.

(Уваходзіць Халімон з пустой бутэлкай). ХАЛІМОН. Усю выплеснуў да кропелькі, Агнём успыхнула акаяныя і, ператварыўшыся ў дым, панеслася ў пекла. Маліцца трэба, сястра, і днём і ноччу, каб пераліць д'ябла.

ПАРАСКА. А я, святые аівец, таксама нейкую здань у люстэрку бачыла. Быў там божа чала-вечак выпіў у кухні той самагон, што нёс вылі-ваць.

ХАЛІМОН. Божа чалавек гэтага сабе ніколі не дазволіць. ПАРАСКА. А што гэта, галабок, у цябе так нос пачырванеў, ды і вочы нешта пасалавелі?

ХАЛІМОН. Што ты плячэш, сястра? Цябе за гэтыя словы ўсявышні пакарае пякельнымі мукам.

ПАРАСКА. У пякельнай смале будзем разам кіпець, бо сваімі вочкамі бачыла, як ты самагон смяктаў.

ХАЛІМОН (зласна). Які нічэсты дух прынёс цябе сюды? Цыфу ты, чортава насланіе! Выносься вон, пакуль я не разлаваўся, бо я зарас... ПАРАСКА. Не паховай мяне, святые аівец, ад-давай лепей мае грошыкі, бо я зараз тут такое пекла зраблю, якога ты яшчэ ніколі ў жыцці не бачыў. (Хавае венькі.)

ХАЛІМОН (кідае грошы на стол). На, бяры, толькі аднасі! Згін ты прападай! ПАРАСКА. Э-э, не-е-е, галабок!.. Цяпер я, «бо-жа чалавечак», ад цябе не адчалюся. Ты ў мяне, даражэнькі, будзеш прасіць ратунку. Я табе па-кажу, як баб спойваць. (Бегае вакол стала з венькі-кам у ружэ за Халімонам.)

ХАЛІМОН (вырывае з рук Параскі венькі, тры-мае і мяне тон размовы). А можа мы як-небудзь па-добрам разыйдземся? Га? Можна табе грошыкі патрэбны, дык я табе сотню-другую пе-ракіну, абы ўсё цябе было.

ПАРАСКА. Ціца мяне, трасца на тваю галаву. Я табе зараз пакажу «грошыкі», што яны ў цябе з вачэй мядзямі паспыскоўна, баптыст акаяныі! На ганку грукат і голас Хадоры за сцяной.

ХАДОРА. Дзверы ў сенах нешта вядчынём... Прападзі яно ўсё прападам. Як што пралаш — дарма аддасі, а калі што купіш — тры скруі лу-дына. (Трымае венькі.) Цыфу ты чорт. У чыстае святло гарыць, вядзь, мой Халімак псалмы чытае. (З кошанкай у ружэ з'яўляецца на парозе.) Матка босяка! Крыж, святые! Што тут толькі ро-біць! (Усплывае рыдкі, хрысціць.) Ну ці не антыхрыст гэта? Ці не бабскі гэта атопак? Не пахлепа жонка ад пароза адійсціся, а ён ужо другую прывё!

ХАЛІМОН. Не ведаеш у чым справа, дык не гарачыся. Хача б чужой жанчыны пасаромелася.

ХАДОРА. Я і туды, я і сюды, босяк, як рыба аб лёд, а ён воль табе Хоціць, нагаравацца з гэтым зльямнем. (Ідзе да скрынкі.) Забры свае манаткі і пайду, коды толькі вочы глядзіць.

ХАЛІМОН (адпускае Параску і кідаецца да Хадоры). Хадорачка! Любачка мая! Не трэба ладзіць, лепей адлічы з дарогі і не думай пра мяне нічога кепскага. Ты ж гэтак стамілася! Сяд-дай лепей на гэтую скрыню, а я табе ўсё рассту-мачу, што і да чаго.

ХАДОРА. Змоўкі! Не дуры маю галаву, яе і без цябе сёння здурэлі. Скопчылісь мае сілачкі жыць з такім зльямнем. Калі вырашыла Хадора пайсці, то пайдзе і нічога не тут не затрымае. (Яна адчыняе скрыню, з яе выскачваю Сымоніха з кошанкай і б'гаць да дзвярэй.) Прабач, свят, свят, згін, прападзі, нічэсты сіла! (Падзеў у непра-тоўнасці.)

Халімон хапае з шафы бутэлку і кідаецца да яе. ПАРАСКА. Дык вось яно што! Аказваецца вы з Сымоніхай заодно. Паховаюць пеклам, абя-цаюць вечны рай у нябесным царстве, а самі зды-маюцца ашуканствам людзей! Але гэта не выдзі-е! Я да пракурора пайду! (Бегае да дзвярэй.)

ХАЛІМОН (кідаецца за Параскай). Вярніся, Не губі, сястрыца! Азалачу! ПАРАСКА (за сцяной). Да пра-ку-ра-ра-а!

Дзесяцігоддзе самадзейнага калектыву

Надаўна споўнілася дзесяць год з дня арганізацыі калектыву мастацкай самадзейнасці Рэчыцкага фанерна-мэблевага камбіната. Больш ста рэ-абочых і служачых камбіната з'яў-ляюцца ўдзельнікамі гурткаў. Тут працуюць драматычны, харавы, тан-цавальны і балетныя групы.

Балет на клубнай сцэне Шляжа бы-ло ў свой час пераможчым гэтаму, бо лі-чылі, чамусьці, што балетнае ма-стацтва — справа професійнальная. Але воль у клуб прыйшла Праскоўя Мікалаеўна Жыліева — нямомым

прапагандаст харэаграфіі, і цяпер балетная група ўжо налічвае каля 50 чалавек і з поспехам выступае пе-рад гледачамі.

Ці драматычны гурток пад кіраў-ніцтвам Паўла Панілясевіча Зінова. Пачаўшы свой творчы шлях з ад-наактвых п'ес «Добры дзень» і «Будка № 27», самадзейныя артысты паказалі сваю апошняю працу — п'есу «Ілліасіра любімых» Арбузава.

Кіраўнік танцавальнага гуртка Эдуард Сіянчанка, які дзесяць год назад прыйшоў у мастацкую сама-

дзейнасць як амаатар танцаў, цяпер кіруе танцавальным калектывам. Станочніца Ганна Серпікава, ра-ботніца Галіна Марозава, Інса Бан-дарэ і многія іншыя вельмі любяць і працуюць. Усе яны займаюцца ў ха-равым гуртку.

Калектыв мастацкай самадзейнасці фанерна-мэблевага камбіната добра ведаюць не толькі ў горадзе і раёне, але і далёка за яго межамі.

С. МІКУЛА.

Пошукі сучаснага стылю

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.). Падзеі паказваліся (ды нярэдка і цяпер паказваюцца) літаральна ва ўсіх падрабязнасцях, з усімі дэталямі. Дэталі характэрныя і нехарак-тэрныя, патрэбныя і непатрэбныя. І прытым паказваліся так, што вельмі цяжка было адроніць перша-е ад другога. Нарядка творца быў падобны не да творцы, а хутчэй да звычайнага крахобра, які прагаві-та падбірае ўсё, што ні трапіла на вока.

Калі трэба паказаць, што чалавек зайшоў паабедзі, то абавязкова не забудзіцца пра тое, як ён выбраў мяно, хто і як браў заказ. Не забуд-дуць паказаць і як ён разлічваўся. Маўляў, чаго добрага, падушоў (ох, гэтае «падушоў»), і хто і сапраўды не плаціў. А мата ж бы-ла іншая. Гэта быў толькі повад. Нейкая сустрэча ці сутыкненне, а значыць і выдзіненне рыс чалавека, яго характару. Словам, нешта важ-нае, цікавае. Інакш — зусім не бы-ло ніякай патрэбы паказаць, што чалавек проста абедзе. Але гэтае ас-ноўнае, важнае та зазначаць роз-нымі дэталямі і падрабязнасцямі, што яно некай пачынае драбніцца, змяшчацца, губляцца. Прыклад гэты ўзяты нагяд і не самы характэрны. Але, думаецца, завастраення ці пера-большвання тут няма.

У спектаклі Браскага тэатра «І праўда, і шчасце» (рэжысёр Ю. Арынданскі), там, дзе дзеянне адбы-ваецца ў кватэры, героі не проста ўваходзяць на сцэну. Спачатку яны звоніць, тады ідуць ім адчыняць і, нарэшце, упускаюць. І так паўта-раецца кожны раз. Надачуваюць гэ-тыя бясонныя званкі, надачукае складаны працэс прыходу персана-

жаў на сцэну. А што ўсё гэта дадае да спектакля, да яго ідэі, якую ня-се нагрукну? Літаральна нічога! Проста толькі бытавая падрабяз-насць. Варта было б тут зазначыць арыфметыкай. Скажам, падлічыць, колькі хвілін адстаецца ў спектаклі на тое, каб адчыняць і зачыняць дзверы перанасімакі дзверы. Затым гэтыя хвіліны памножыць на лік гледачоў, якія знаходзяцца ў зале. Атрыманую лічбу яшчэ раз пераможчым на колькасць паставоў «І праўды, і шчасця». Без перавелічвання можна сцвярджаць, што атрыманая дзе-сяткі і дзесяткі гады, якія гледачы трыяць марна. І гэта ў той час, калі якра і не было аніякай патрэбы іх трыяць.

Шкада, што падобныя прыклады можна прыводзіць яшчэ і яшчэ — і з другіх спектакляў, і з другіх тэ-атраў.

Час! Які ён стаў цяпер дарогі! На вытворчасці, як вядома, людзі вяд-нае барацьбу за эканомію часу. Многія навучыліся яго эканоміць. І пара нам падумаць, ці заўсёды так умяюць берачы і эканоміць творчы мастацтва час гледачоў.

У нас былі некай дужа занепакоі-ліся, што ў тэатра з'явіліся моцныя канкурэнты — кіно і тэлевізар. Ця-пер, бадай, усе пераканаліся, што, як правільна сцвярджае Я. Рамано-віч у артыкуле «Думкі аб тэатры» («Літаратура і мастацтва» ад 16 сту-дзеня 1960 г.), нікому не пад сіду замяніць жывога акцёра, яго думы, пачуцці, перажыванні. Перавагі кі-но над тэатрам толькі ў тым, што фільм моцна прагледзець, так ска-заць, у рабочым парадку, спектак-лю ж трэба аддаць амаль увесь ве-чар.

На манежы — госці з Грузіі

Яркія касцюмы, эмацыянальная музыка, грузынская мова і тэмпера-ментны, любімы ўсімі танец... Усё гэта прыгожа, а галоўнае — пад-крэслівае нацыянальны каларыт на-вавай праграмы Мінскага шырка.

Аднак адразу варта сказаць, што нацыянальны асаблівасці відаць толькі ў вонкавым афармленні, а нумароў грузынскага народнага ма-стацтва нашы госці, на жаль, не па-казалі. Мінчане убачылі на манежы традыцыйныя шырковыя жанры.

Праграма даволі разнастайная і цікавая. На гэты раз у двух нумар-ах былі прадстаўлены паветраныя